

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

ГОТУЄМОСЯ ДО ЗНО

**Якимчук М.Ю.
Діденко Н.М.**

***ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ
СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧИХ КУРСІВ НУВГП***

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Навчальний посібник

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рівне 2021

УДК 81.161.2(075)
Я45

Рецензенти:

Овсієнко Л. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка;

Кочубей А. В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне;

Шийка С. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне.

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.

Протокол № 3 від 26 березня 2021 року.

Якимчук М. Ю., Діденко Н. М.

Я45 Практикум з української мови для слухачів підготовчих курсів НУВГП : навч. посіб. [Електронне видання]. – Рівне, 2021. – 67 с.

ISBN 978-966-327-503-1

У посібнику подано практичні завдання, розраховані для слухачів підготовчого відділення НУВГП, а саме: старшокласників, випускників загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, усіх, хто готується до зовнішнього незалежного оцінювання з української мови. Поданий матеріал сприяє вдосконаленню практичних умінь і навичок учнів. Вправи і завдання розроблено на основі «Практикуму з правопису української мови» І. П. Ющука.

УДК 81.161.2(075)

ISBN 978-966-327-503-1

© М. Ю. Якимчук, Н. М. Діденко, 2021
© НУВГП, 2021

ЗМІСТ

Передмова		5
МОДУЛЬ I		
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ		6
Заняття 1	Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови	6
Заняття 2	Правопис і зміни приголосних	9
Заняття 3	Зміни приголосних. Правопис іншомовних слів. Вживання великої букви	13
МОДУЛЬ II		
ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ. БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР		16
Заняття 4	Лексикологія. Фразеологія	16
Заняття 5	Будова слова. Словотвір	18
МОДУЛЬ III		
МОРФОЛОГІЯ. ПРАВОПИС		20
Заняття 6	Іменник як самостійна частина мови	20
Заняття 7	Прикметник як самостійна частина мови	23
Заняття 8	Числівник як самостійна частина мови	26
Заняття 9	Займенник як самостійна частина мови	30
Заняття 10	Дієслово як самостійна частина мови	33
Заняття 11	Дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова	35
Заняття 12	Прислівник як самостійна частина мови	38
Заняття 13	Службові частини мови	40
Заняття 14	Частка як службова частина мови. Вигук	42
Заняття 15	Підсумкова робота	45
МОДУЛЬ IV		
СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ		46
Заняття 16	Словосполучення. Речення	46
Заняття 17	Просте двоскладне речення. Головні члени речення	47
Заняття 18	Другорядні члени речення	49
Заняття 19	Одоскладне речення. Просте ускладнене речення	50
Заняття 20	Просте ускладнене речення	52
Заняття 21	Складне речення. Складносурядне і складнопірядне речення	54

Заняття 22	Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку. Способи відтворення чужого мовлення	56
Заняття 23	Підсумкова робота	59

МОДУЛЬ V

СТИЛІСТИКА. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ 61

Заняття 24	Стилістика	61
Заняття 25	Розвиток мовлення	63
Заняття 26	Методика написання власного висловлювання. Підсумкова робота	65

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Передмова

Процеси перебудови в Україні обумовили нові тенденції в розвитку освіти. Саме тому одним із актуальних завдань є своєчасне забезпечення старшокласників (абітурієнтів) і викладачів необхідним навчально-методичним матеріалом. Турбота про молодь, формування її творчої особистості визначає шляхи розвитку різних галузей суспільства, сприяє інноватиці та підвищенню своєї державної конкурентоспроможності. Для того щоб мати можливість бути затребуваним, уміти спілкуватися на певному рівні, рекламувати себе і в майбутньому продукцію своєї фахової діяльності, захищати свої права тощо, вважаємо, що слід бути всебічно розвиненою особистістю, яка правильно пише, грамотно висловлює свої думки, знає культуру української мови.

Посібник вигідно вирізняється з-поміж інших, оскільки не лише містить матеріали для роботи в аудиторії, а й надає можливість абітурієнтам самостійно організувати свою підготовку; посібник розрахований на випускників загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв, усіх, хто готується до ЗНО з української мови.

Слід відзначити варіативність вправ. Наголос зроблено на складні випадки українського правопису й основні правила пунктуації.

Посібник може бути використано не лише старшокласниками для підготовки до ЗНО, а й учителями навчальних закладів різного типу.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МОДУЛЬ I
ФОНЕТИКА. ГРАФІКА. ОРФОЕПІЯ. ОРФОГРАФІЯ

ЗАНЯТТЯ № 1

**Фонетика як розділ мовознавчої науки
про звуковий склад мови**

План

1. Алфавіт. Наголос. Співвідношення звуків і букв
2. Основні випадки уподібнення приголосних звуків
3. Спрощення в групах приголосних
4. Основні випадки чергування у-в, і-й
5. Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ВПРАВА 1

Діагностичний зріз «Перевір себе». Зніміть риску, замість крапок уставте пропущені літери. Перевірте написання

Св..ято (Д, д)ень вчителя, (К, к)абінет (М, м)іністрів (У, у)країни,
між..яр..я, раз/у/раз _____, уві/сні _____, мен..ший, (Г,
г)али(ч, чч)ина, пів/ящика _____, ч(и,і)пси, браві(с,сс)(і,и)мо,
моло(д,дд)ю, _____, чотир..ма, _____, по/соціал/демократичному
_____, на/жаль _____, (с, з)питати
_____, з/роду/віку _____, супер/учень
_____, рік/другий _____, спор(т, тт)овари,
все/ж/таки _____, хто/зна/коли _____, (Б, б)оги,
двадцяти/п..яти/мільйонний _____, ро(з,
с)в..язок, (л, лл)..яний, де/хто _____, по/можливості
_____, (з,с)/під/лоба _____, на/зустріч доли
_____, як/най/кра(жч,щ)е _____,
вище/згаданий _____, немов/би/то _____,
всього/на/всього _____,
пів/Рівного _____, (М, м)айдан (Н, н)езалежності
_____, (Б, б)іблія, із/за лісу _____,
військово/спортивний _____, (ВУЗ, вуз)
_____, їй/Богу _____, (П, п)рокрустове ложе
_____, св..яще(н,нн)ик, на/жаль, в/усі/біч
_____, народно/демократичний _____,
будь/ласка _____, міні/маркет _____,

торф.яний, не/злічє(н,нн)ий _____, кі(сл, стл)явий,
контр/адмірал _____.

ВПРАВА 2

Подані слова розташуйте за алфавітом.

- 1) *Машина, марганець, мито, місто, мести, машинопис, мука, м'яч.*
- 2) *Відчай, відгук, вірність, вирій, вигук, відписати, відгомін, вода, водний.*

ВПРАВА 3

Випишіть слова з наголосом на ДРУГОМУ складі

Олень, фартух, осока, феномен, одинадцять, спина, вимога, слізьми,

бюлетень, щавель.

ВПРАВА 4

Поставте наголос у словах.

Черговий, псевдонім, ознака, кропива, алфавіт, осока, літопис, байдуже, ідемо, підуть, показ, помаленьку, дихання, мабуть, ненависть, близький, одинадцять, текстовий, приятель.

ВПРАВА 5

Випишіть слова у яких букви **я, ю, є** позначають два звуки.

Нюанс, черв'як, ювілей, різьбяр, гріють, лється, ялина, бюджет, мільярд, боснієць.

ВПРАВА 6

Випишіть слова у три колонки з приголосними: 1) твердими; 2) пом'якшеними; 3) м'якими.

Олень, статуя, місто, іржавіти, розпірка, імпорт, горошина, ознака, середина, ілюзія, ярмарковий, випадок, літопис, жінка, алфавіт, елітарний, текстовий, симетрія, начинка, проділ, яблуко, осетер, жовток, оберт, командир, весняний, узимку, їжак, уподобання.

У підкреслених словах поставте наголос. Назвіть 2 слова, які мають подвійний наголос.

Ключ. З перших букв має скластися афоризм Ліни Костенко.

ВПРАВА 7

Слова запишіть підряд у три колонки: 1) звуків більше, ніж букв; 2) звуків і букв порівну; 3) звуків менше, ніж букв.

Інноваційний, опалювати, азалія, звіщувати, діяльний, пестливий, нищити, озброєність, автомобіль, адміністрація, снитися, миришся, виїзд, павільйонний, бджілка, ум'ятинна, авокадо, життєпис, розм'яклий, зап'ястний, іменник, огнище, айва, безжурний, номінація.

Ключ. З других букв виписаних слів має скластися початок афоризму Г. Сковороди: «...пізнавай невидиме».

ВПРАВА 8

Уставте, де потрібно пропущену букву. Випишіть слова, де спрощення в групах приголосних треба позначити на письмі.

Мес..ник, випус..ний, реміс..ник, невіс..чин, форнос..ний, особистіс..не, влас..не, африка..нський, балас..ний, розтис..нутися, отаман..ський, совіс..ний, товарис..ський, експрес..ний, еквадо..рський, люд..ськість, етнологіч..ний, міжособистіс..ний, с..нара, екіпаж..ний, аген..ство, намі..сник, шіс..надцять, тиж..невий, вис..нути, автор..ство, контраст..ний раді..сний, ненавис..ний, оцас..ливити, бандурис..ці, реміс..ник, автобус..ний, запи..сник, окіс..ний, мас..ний, тос..но, злі..сний, двотиж..невий, улес..ливий, кіс..ці, швидкіс..ний, пес..ливий, студен..ство, аванпос..ний, екс..кюзив, юна..цтво, навми..сне, турис..ський, хворос..няк, аген..ство, австралій..ський, роз..ріджувати, очис..ний, протес..ний, контекс..ний добротес..ний, учас..ник, пропус...ний, хвас...нути.

Ключ. З перших букв виписаних слів має скластися вислів І. Франка.

ВПРАВА 9

Випишіть словосполучення, у яких дотримано правила чергування у – в.

- 1) Зустріч у піцерії; 2) замовити каву в бариста; 3) випити молоко уранці;
- 4) прийшла ввечері; 5) весілля в Києві; 6) розмовляти українською у Відні;
- 7) залишив у спокої; 8) не розібралася в правилах; 9) забути пальто удома;
- 10) ненароком вздріти; 11) поспішити у Полтаву; 12) відвідати у вівторок;
- 13) відпочивав в Уругваї; 14) у нашій школі; 15) вже потрібно прочитати;
- 16) навчатися у коледжі; 17) прочитати в вікіпедії; 18) знайти в вайбері;
- 19) запросити в фірму «Імідж»; 20) працювати в Верховній Раді України;
- 21) прийти у Володимирський собор; 22) вітчим в Одесі; 23) зайти у свій будинок;
- 24) Іван у вагон; 25) Мирослава в вітальні; 26) Йосип у спортзалі;
- 27) учні в класі; 28) у Ольги день народження; 29) у нашій школі;

30) зустрінемося в «Форі».

ВПРАВА 10

Запишіть словосполучення, у яких не дотримано правила чергування і – й.

1) любов і ненависть; 2) Петро і Оксана; 3) батьки і діти; 4) і зустрілися вони; 5) весело й цікаво; 6) розмовляти й писати; 7) Оксана й Ярослав; 8) в океані; 9) Ірина й Олексій; 10) ніч і день; 11) Тернопіль й Вінниця; 12) й весело стало; 13) і знову канікули; 14) ти й Якова запросив; 15) по-перше, й Василь це знав; 16) отже, і пішли вони; 17) й Остап зацікавив; 18) й потрібно це знати; 19) мабуть, і я піду в театр; 20) Марія й Микола; 21) й потрібно записати; 22) ранок й день; 23) і підписали; 24) й закінчилися уроки; 25) і ранок, і ніч; 26) гори й озера; 27) ймовірно так; 28) колись й ти напишеш; 29) Леся й Яніна; 30) весело й яскраво.

ЗАНЯТТЯ № 2

Правопис і зміни приголосних

План

1. Правила вживання апострофа
2. Правила вживання м'якого знака
3. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних
4. Правопис префіксів і суфіксів

ВПРАВА 1

Слова запишіть у дві колонки: 1) зі вставленим апострофом; 2) без апострофа.

Моркв..яний, різдв..яний, ін..єкція, духм..яний, серм..яга, медв..яний, тьм..яний, дзв..якнути, цв..ях, пір..я, Лук..янчук, відв..язати, подвір..я, під..юджувати, б..юлетень, Мін..юст.

ВПРАВА 2

Випишіть лише слова з апострофом.

Р..єпін, св..то, вар..яг, кам..янийрізьб..яр, розп..яття, медв..янка, р..яска, арф..яр, Солов..яненко, тьм..яний, ар..єргард, з..явитися, Мін..юст, Св..ятослав, аб..юрація, голуб..ятко, ар..єрсцена, невід..ємно, невідв..язний, ател..є, б..язь, кан..йон, мад..яр, яструб..ятко, дит..ясла, О..Коннор,

конс..єржка, Д..Артаньян, об..єм, Стеф..юк, камер..юнкер, олів..є, надвечір..я, Амудар..я, львів..янин, рел..єф, монпанс..є, дос..є, млдел..єр, н..юанс, грав..юра, деб..ют, ридик..юль, бракон..єр, він..єтка, пен..юар, Об..ю, Стерв..ятник, транс..європейський, ін..єкція, кабал..єро.

Ключ. З перших букв виписаних слів прочитаєте вислів Лесі Українки.

ВПРАВА 3

Запишіть у колонку слова, у яких потрібно писати знак м'якшення.

К..вет, духм..яний, мен..шенький, тіт..чин, Ул..яна, нен..чин, ател..є, п..єдестал, рибал..чин, дзелен..чати, Олен..чин, шіст..десят, стат..тя, піс..ня, куз..ня, чотир..ма, секретар.., т..мяний, ал..янс, лют.., ялин..ці, кос..ба, ал..танка, погод..ся, окрасц.., Луц..к, ослін..чик, сер..йозний, тін.., автомобіл.., вуз..кий, кравець.., абстрактніст.., абсурдніс..ть, тисяч..ник, тис..нява, хабар.., футляр..чик, сер..віс, поклич..мо, сип..те, камін..чик, семимісяч..ний, самоуч..ка, пропліс..нявіти.

Ключ: підкресліть у виписаних словах першу букву; із позначених букв має вийти назва соціально-побутової драми, а за визначенням самого автора «опери малоросійської у двох діях».

ВПРАВА 4

Випишіть слова у дві колонки: 1) без подвоєння букв; 2) з подвоєнням букв.

Ю(н)ий, (с)авець, окая(н)ий, зв'яза(н)ий, глиби(н)ий, розрі(с)я, піща(н)ий, удава(н)ий, ю(н)ат, гайдама(ч)ина, іме(н)ик, удови(н)ий, о(д)ати, о(в)а, олов'я(н)ий, одното(н)ий, Вінни(ч)ина, (л)яний, змії(н)ий, недоторка́ (н)ий, зако(н)ий.

ВПРАВА 5

Випишіть у дві колонки слова зі вставленими в префікси: 1) буквою з; 2) буквою с.

..хил, ..зишток, ..писування, ро..поділ, ..палах, ..хвильовано, ..пам, ..твердження, ..тлітити, р..зліт, ро..кошувати, ро..квіт, ..черпнув, ..цілення, ро..пір, р..зклад, ..пуск, ..палахнути, ..пазм, ..клеп, ..повіщено, ..тискач, ..тиха, бе..слідно, ро..пущений, ..блід, ..береже, р..зкіш, ро..гардіяш, ..клеїв, ..тягнуті, ..кат, ..клеїти.

Ключ. З останніх букв повинен скластися початок вислову Г. Сковороди: «... то, на мою думку, ти щасливий».

ВПРАВА 6

Виберіть у дужках правильний варіант написання. Уставте замість крапок пропущені літери.

1. Пр(и,е)дорожні гіллясті сосни та білокорі берези задумливо (з,с)хияляли віти під сніжними брилами (Ю. Збанацький). 2. Нас ні бурі не (з,с)косили, ані шторми не взяли (П. Тичина). 3. Можна почати картоплю копати, – (з,с)тверджує сонях кивком голови (В. Ткаченко). 4. Бе..межна голуба далечінь ро..гортає перед тобою дивну красу барв (І. Цюпа). 5. Улянка набрела на дику грушку й (з,с)плеснула руками: під деревом, п..р..сипані опалим листям, товстим шаром лежали жовті духмяні грушки (О. Донченко). 6. Дерева ро..кішною зеленню оповили пр..вітний будиночок дитячого садка (З книги). 7. З неба, як ро..топлене золото, ллє..ся на землю бл..скучий світ сонця; на ланах грає соня..на хвиля; під хвил..ю співає хліборобс..ка доля..Л..ген..кий вітрец.. подихав з теплого краю, п..р..бігав з нивки на нивку, жив..ть, освіжає кожну б..линку. (П. Мирний). Якщо ви гарячої літньої днини (з,с)томитесь у дорозі та пр..сядете дець на горбку відпочити, то відразу вдихнете гуркувато-приємний освіжаючий дух деревію, що тут-таки довкруги ро..сипав свої білі щитоподібні суцвіття (Л. Павленко). 9. Природа ніби пр..чайлась, чекаючи зимових холодів (За А. Волковою). 10. Стежки зміят..ся глибоко в житі, їх око не бач..ть, сама лов..ть нога. Волошки дивлят..ся в небо. оини хотіли бути як небо і стали як небо (М. Коцюбинський). 11. Зблищали зорі в небі: одна з них зірвалася – і огневий слід п..р..писав небо (За Панасом Мирним). 12. Від пр..звища відрізняється пр..висько. 13. Усередині над пр..столом був викладений із смальти образ Богородиці (М. Міщенко).

ВПРАВА 7

Уставте замість крапок, де необхідно, пропущені літери.

Учотир..ох, бояз..кий, буквар.., міл..йон, д..огот.., пал..ці, рибал..ці, дон..чин, стан..те, тон..ший, брин..чати, т..мяний, шприц.., джерел..це, сторін..ці, занос..те, різ..бяр, перевір..те, начал..ство, крутиш..ся, віден..с..кий, освітянс..кий, оскол..с..кий.

ВПРАВА 8

Оберіть у дужках правильний варіант.

За(в,вв)ишки, де(н,нн)ий, Доне(ч,чч)ина, Гали(ч,чч)ина, безмер(т,тт)я, (л,лл)ється, па(с,сс)я, війсь(к,кк)омат, спросо(н,нн)я, (с,сс)авці, здоровé(н,нн)ий, іме(н,нн)ий, нездола́(н,нн)ий, нездійсне(н,нн)ий, шале(н,нн)ий,

негада(н,нн)о, ю(н,нн)ати, вугі(л,лл)я, су(д,дд)я, су(д,дд)ею, рі(ч,чч)ю, молодіс(т,тт)ю, навма(н,нн)я, ту(ш,шш)ю, узлі(с,сс)я, ві(д,дд)ати, бе(з,зз)захисний, і(м,мм)іграція, солом'я(н,нн)ий, свяще(н,нн)ий, свяще(н,нн)ик, то(н,нн)а, ма(с,сс)а, інтерме(ц,цц)о, Го(л,лл)андія, Та(л,лл)і(н,нн), Полі(с,сс)я, полі(с,сс)ький.

ВПРАВА 9

Утворіть від поданих слів антоніми за допомогою префіксів **роз-**, **без-**.

<i>Взутися</i>		<i>озброїти</i>	
<i>відповідальний</i>		<i>платний</i>	
<i>грамотний</i>		<i>принести</i>	
<i>журний</i>		<i>сильний</i>	
<i>засідлати</i>		<i>скидати</i>	
<i>захисний</i>		<i>скласти</i>	
<i>збити</i>		<i>смертний</i>	
<i>зшити</i>		<i>сформувати</i>	
<i>зіставити</i>		<i>хребетний</i>	

ВПРАВА 10

Складіть таблицю за поданим зразком. До дієслів додайте префікс **з-(с-)** і запишіть їх у таблицю.

<i>Перед к, п, т, ф, х пишуть с-:</i>	<i>Перед усіма іншими приголосними пишуть з-:</i>
<i>скинути</i>	<i>зв'язати</i>

Питати, ламати, чистити, сунути, шити, дути, гортати, дати, палити, котити, тягнути, формувати, чесати, творити, цідити, хитрувати, важити, думати, класти, брати, рубати, торгувати, пекти, морити.

ВПРАВА 11

У поданих словах визначте префікси і поясніть їх роль.

Безхмарний, перемога, преосвященний, зіставити, скропити, зчистити, прізвисько, представник, прикордонник, пресильний, зцідити.

ВПРАВА 12

За поданим зразком складіть лінгвістичну мініатюру на тему «Апостроф».

ЗАНЯТТЯ № 3

Зміни приголосних. Правопис іншомовних слів

Вживання великої букви

План

1. Найпоширеніші випадки чергування приголосних звуків
2. Правопис великої літери
3. Вживання *и* та *і* в іншомовних словах
4. Складоподіл і перенос частин слова

ВПРАВА 1

Випишіть слова, у яких може відбуватися чергування приголосних під

час словозміни чи словотворення

Радити, рахувати, мережити, очистити, червоний, друг, графити, плескати, бачити, мотати, складати, комиш, верба, палац, смолоскип, пісня, орбіта, косити, пошукати, юнак, щедрівка, замша, вузький, зловити, безпека, шкідливий, вогнище, перемога, засолити, низький.

ВПРАВА 2

Випишіть слова, у яких порушено правила переносу.

Рад-жу, над-звичай-ний, під-живити, сон-ця, бать-ка, олі-я, знан-ня, щоде-нник, закон-ний, узлісс-я, малов-ідомий, низькор-ослий, икат-и, йо-рж, йод-ний, низь-ко, най-кращий, весе-ло, сльо-за, шпуль-овий, урод-женка, кіль-це, а-бетка, еднанн-я, і-рис, сті-йкий, тінь-овий, и-рій, на-дзвичайний, уубоз-тво, Дніп-ро, У-країна, мрі-я, уще-рб, доз-рівати, розп-равив, иканн-я, йодоф-ормний, під-казка, ки-янин, пе-реказати, перед-день, най-веселіший, пе-редгроззя, суспільс-тво.

Ключ. З перших букв виписаних слів повинно скластися початок вислову А. Коваля: « ... дарує її».

ВПРАВА 3

Вставте в загальних іншомовних назвах пропущені букви **и** або **і**. Випишіть слова з буквою **и**.

Аж..отаж, п..лот, г..попотам, пац..єнт, мак..яж, соц..аліст, с..мулянт, г..рлянда, експед..тор, р..нопластика, генет..ка, мат..ола, інд..катор, йод..ди, ж..рандоль, конф..денційність, ас..міляція, д..відент, акс..ома, ауд..тор, ініц..атива, мак..яж, нумізмат..ка.

Ключ. З перших букв вписаних слів складіть ім'ята прізвище представника постмодернізму.

ВПРАВА 4

Виберіть з дужок велику чи малу літеру у власних назвах. Випишіть ті, які потрібно писати з великої літери.

Ущелина В(в)ердон, Г(г)ордіїв вузол, Б(б)алканський півострів, Ш(ш)евченківський стиль, Г(г)айморова порожнина, острови С(с)вятої Т(т)рійці, О(о)ттава в Канаді, П(п)'ятикнижжя Мойсея, А(а)цтеки в М(м)ексичі, мережа «Ф(ф)ейсбук», П(п)резидент України, Д(д)онжуан, видавництво «Н(н)аукова думка», екскурсійний маршрут «С(с)тежками Ч(ч)ернігівщини», С(с)уд США, А(а)нтанта, К(к)іївський університет імені Бориса Грінченка, П(п)івденний захід, стиль Б(б)ароко, Т(т)рипідська культура, Д(д)оба Ф(ф)еодалізму, С(с)анітарний день, Л(л)іберальна партія, Б(б)ог Т(т)оргівлі, У(у)країнська лютеранська церква, майдан Н(н)езалежності, С(с)вятвечір, інноваційний комплекс «Р(р)озвиток», ріка І(і)ченька, імідж І(і)нституту мовознавства ім. О.О. Потебні, І(і)талієць Леонардо да Вінчі, П(п)риміський вокзал, П(п)илипівка, М(м)итрополит Вінницький, Д(д)овженківські фільми, образ П(п)ресвятої Б(б)огородиці, Б(б)ог С(с)ин, український порт О(о)львія, лист у В(в)ерховний С(с)уд, Іванова медаль «З(з)а військову службу», Р(р)іздо та В(в)еликдень, храм Х(х)риста С(с)пасителя, Л(л)ітургія в церкві, Р(р)ада Європи, сни Я(я)рослава М(м)удрого, Б(б)агата кутя, Р(р)ектор університету, Ю(ю)дині срібняки, адміністрація П(п)рилуцької міської ради, М(м)іністерство оборони України, Я(я)блунівська школа, порода собаки С(с)енбернар, Н(н)орд-О(о)ст

Ключ. З других букв має скластися початок вислову Богдана-Ігоря Антонича : «... любов».

ВПРАВА 5

Поділіть слова розривною рисою в тих місцях, де можливий перенос.

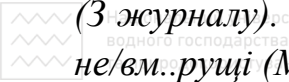
Зразок: тра - ди - цій - ні, со - няч - ний

Потужний, армія, життя, суспільство, надзвичайний, ходжу, підживити, ім'я, Лук'ян, няньчити, сестра, Т.Г. Шевченко, Олександр Довженко, 2018 р., 2003 рік, 30 км, 1%, НУВГП, Донбас.

ВПРАВА 6

Оформіть правильно речення, розкриваючи дужки.

1. Лава ро(з,с)топила сніг та кригу на горі, і тепер у домну пот(е,и)кли бурхливі потоки брудної води (М. Грублаїні). 2. Холод помічаєт..ся особливо з/ранку, а у вересні з..являють..ся іноді й ле(х,г)кі морози. 3. Ще трохи – і калюжі, яких в/осени завжди б(о,а)гато, поч(е,и)нають по ночах зам..рзати. 4. Дощі йдуть не/впи(н,нн)о; і земля вже не/просихає швидко, як бувало (у,в)/літку. 5. Листя на деревах починає де/не/де жовтіти ще (в,у)/кінці серпня, а (у,в) вер..сні з..являють..ся по/де/куди зовсім жовті, золотисті гілки. Квіти зникли, і пожовкла, п..р..спіла трава не/мов/би просить снігу (За К.Ушинським). 7. Не/гнучке т..мяно/сіре листя осики ле(х,г)ко відриваєт..ся від дерева, і коли налітає сил..ний вітер, листя крутит..ся, не/мов метушит..ся, і л(е,и)тить, покірне волі вітру (З книги). 8. Кожне дерево в лісі ж(и,е)ве своїм жи(т,тт)ям, по/своєму розвиваєт..ся, по/своєму шумить (З журналу). 9. По/переду – вічність, бо велика любов.. і велика творчість – не/вм..руці (М. Стельмах).

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МОДУЛЬ II

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ. БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР

ЗАНЯТТЯ № 4

Лексикологія. Фразеологія

План

1. Лексичне значення слова
2. Групи слів за значенням
3. Лексика за вживанням
4. Типові лексичні помилки
5. Поняття про фразеологізми

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ВПРАВА 1

З поданих речень випишіть синоніми до таких слів: *іти, говорити*.

1. *Всю ніч без перепочинку пленталися змучені люди і тварини безкрайньою сухою пустелею* (З. Тулуб). 2. *Таке меле, що й купи не держиться* (Нар. тв.). 3. *Так чи інакше, але ви бредете під холодним травневим дощем...* (Ю. Андрухович). 4. *Марко теревенив і розпотякував цілу дорогу* (Григорій Тютюнник). 5. *Коли люди чогось не знають, вони плещуть усякі дурниці* (Ю. Смолич). 6. *Руслан цибав на одній нозі* (О. Ульяненко). 7. *Він щоразу бачився з Ядвігою, говорив з нею, ляпав якісь дурниці* (П. Загребельний). 8. *Він свідомо, зумисне чимчикує узбіччям* (В. Шкляр). 9. *Так вони й життя прожили вкупі – Мотря пащекувала, базікала за десятьох, а Ягор мовчав, як глухий* (О. Копиленко). 10. *Сусід несмішливо тупцяв за нею в той самий затишний куточок саду* (Ю. Винничук). 11. *Біля парників уже галакало жіноцтво, озброєне лопатами і граблями* (М. Стельмах). 12. *Чоломбитько, як понятий, сновигав услід за мною...* (В. Шкляр). 13. *Ті [парубки] було зйдуться на вечорниці та як стануть баяндрасить, то й мертвий би розреготався* (О. Стороженко). 14. *Бо здавалось тобі, що вірним шляхом кульгаєш, товаришу, а виявилось – ні* (Ю. Андрухович). 15. *Довго гомоніли, галдикали, били та морочили голову [бурсаки], дошукуючись – де справді взялася на селі ця таємнича Оксана* (С. Васильченко).

ВПРАВА 2

Доберіть антоніми до поданих слів.

Експорт, поневолення, відносний, однаково, старт, об'єднаний, егоїзм,

відступ, абстрагування, ненавидіти, безлюдний, дисиміляція, спекота, синтез, ледачий, далекий, імпорт, прогресувати, абстрактний, дійсний, невагомість.

Ключ. З перших букв дібраних антонімів має скластися ім'я, прізвище автора та назва історичного твору.

ВПРАВА 3

З'ясуйте різницю в лексичному значенні поданих паронімів і введіть їх у речення.

Адрес – адреса, вправа – управа, сильний – силовий, компанія – кампанія, редакційний – редакторський, ефективний – ефектний, реальний – реалістичний, хиткий – хибкий, дипломат – дипломант, ефект – афект.

ВПРАВА 4

Виправте помилки.

Здавати екзамени, заключати угоду, вірний номер, по власному бажанню, бувший у використанні, у весь зріст, книжковий магазин, на днях, в шість годин, приймати участь, смачні блюда, святкові міроприємства, розкрийте підручник, відношення до батьків, нехтувати порадами.

ВПРАВА 5

Прочитайте текст. Яке слово або словосполучення з тексту можна використати як заголовок?

Слова, як і люди, мають свою долю. У деяких багатий родовід. На більшість можна завести метрики, паспорти й трудові книжки, де будуть указані час і місце народження, національність, прописка й сфера діяльності. Нам відомі їх батьки, їх походження. Ось наприклад: ... (Е. Вартаньян).

1. Поясніть значення слів **метрика, паспорт, трудова книжка**. На що вони вказують? З якою метою, на вашу думку, вони використані в тексті?

2. Напишіть продовження тексту біографією одного з іншомовних слів (за власним вибором).

ВПРАВА 6

Продовжіть ряди словами іншомовного походження.

Анти-: антисемітизм, антисептики, _____

Авто-: автоспорт, авторалі, _____

Біо-: біопсія, біологія, _____

Геліо-: геліоцентричний, геліофіти, _____

Ім-: імпічмент, імпазантний, _____

Моно-: монокль, монотип, _____

Палео-: палеоботаніка, палеозавр, _____

-графія: картографія, каліграфія, _____

-логія: теологія, філологія, _____

ВПРАВА 7

До поданих слів та словосполучень доберіть фразеологізми.

Швидко йти; захлинатися від плачу; червоніти; позбавляти упевненості; мати недобрі наміри; гніватися; привласнити чуже; загинути (померти); самовіддано любити.

ВПРАВА 8

У фразеологічні одиниці вставте пропущені слова, що являють собою назви населених пунктів. Поясніть значення фразеологізмів:

язик до ... доведе; бачив ... і..., і мідні труби; пропав, як швед під ...; на городі бузина, а в ... дядько; у ... був і папи не бачив.

ВПРАВА 9

До поданих фразеологізмів доберіть антонімічні. Поясніть значення, яке їх роз'єднує.

Кіт наплакав – _____

Останнє віддасть – _____

За тридев'ять земель – _____

Кидати в жар – _____

Жити на широку ногу – _____

Легкий на підйом – _____

З важким серцем – _____

Роз'язати язик – _____

ЗАНЯТТЯ № 5

Будова слова. Словотвір

План

1. Значущі частини слова (морфеми)
2. Спільнокореневі слова й форми того самого слова
3. Способи словотвору

ВПРАВА 1

Поділіть слова на морфеми.

Гарний, гарненький, гіркий, гіркуватий, крутий, найкрутіший, літати, літаючий, лякати, ляканий, молоти, нагодувати, нагодований, напівзабутий, прилетіти, прилетів, прилетіла, прилетівши, сідаючи, гаряче, гарячий.

ВПРАВА 2

Випишіть слова, які утворилися префіксально-суфіксальним способом.

Перехід, затінок, знавець, директорка, зілля, перелісок, засвоїти, пиріжок, міськком, по-іншому, між'ярусний, перегляд, суша, розклад, босоніж, чорнобривий, навчання, учитель, огривок, обезсиліти, тричі.

ВПРАВА 3

Утворіть з поданих слів спільнокореневі та їх форми: *стіл, весна, ранок, рослина, зоря*

ВПРАВА 4

Складіть невеликий жартівливе есе, використовуючи суфіксальний спосіб творення іменників (мамуня, вовчєня, зозулька)

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МОДУЛЬ III
МОРФОЛОГІЯ. ПРАВОПИС

ЗАНЯТТЯ № 6

Іменник як самостійна частина мови

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль іменника. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти.
2. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Число іменників. Відмінювання іменників.
3. Написання й відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.
4. Кличний відмінок (у власних чоловічих та жіночих іменах).
5. Правопис складних іменників.

ВПРАВА 1

Запишіть іменники у дві колонки: 1) назви чітко окреслених предметів і понять; 2) назви нечітко окреслених предметів і понять. Поясніть значення слова «ічиги», у якому пригодницькому творі використано? Назвіть автора твору, організатором якого літературного угруповання був?

Щедрівка, абрикос, дитина, учитель, шофер, автобус, цвях, екран, оренда, прогрес, облога, тріумф, радість, імідж, боротьба, відро, слива, обурення, електропраска, наречена, апельсин, сертифікат, дружба, літування, ягідник, жовтизна, икання, тиша, турнір, явка, вентиль, інженер, тополя, ічиги.

Ключ. З перших букв має скластися вислів Богдана Ступки.

ВПРАВА 2

Запишіть іменники у дві колонки: 1) назви неістот; 2) назви істот

Море, Україна, мавка, Олеся, водяник, загін, икавка, коледж, абітурієнт, покійник, абажур, цирк, оса, чорт, учитель, туз, токар, екран, ідол, відьма.

Ключ. З перших букв складіть вислів В. Сухомлинського.

ВПРАВА 3

Поставте подані в дужках іменники в кличному відмінку.

1. Ой, (Вовк), (Вовк), не хвались, – промовила Зозуля, – стережись! Ось не мандруй ти здуру, бо здіймуть з тебе шкуру (Л. Глібов). 2. Будь добрим,

(син)! Доброта робить людину щедрою (І. Цюпа). 3. Я знову думаю про тебе, моя далека (Україна), думками пориваюсь в небо, та в прірву падаю невпинно (І. Бердецька). 4. Зелена (земля), що мене зростила й розуму навчила! (М. Рильський). 5. Дозволь мені, великий (господин), розважити книжками смуток твій (І. Кочерга). 6. Спасибі, (братик), за добреє слівце. Як не кохать тебе за це?.. (Л. Глібов). 7. ... (Мама, мама)! Я пам'ятаю руки твої з тієї хвилини, як став усвідомлювати себе на світі (О. Фадеев). 8. – А досить-но тобі, (ледар), сидіти в гнізді, летімо з нами в небо (За Ю. Збанацьким). 9. Понесіть (вітри) крилаті, Наші стогони й жалі, Принесіть нам з України Крихту рідної землі (О. Олесь). 10. Я люблю тебе, (друг), за те, що в очах твоїх море синіє, що в очах твоїх сонце цвіте, мою душу голубить і гріє (В. Сосюра). 11. З твого цвіту і грому Я на світ народивсь, (Україна)!

(А. Демиденко)
Інститут
водного господарства
та природокористування

ВПРАВА 4

Випишіть лише іменники : 1) чоловічого роду; 2) жіночого роду.
Таксі, Токіо, сирота, канікули, рукопис, верф, івасі, туш (фарба), Огайо (штат), майстро, парфуми, купе, нероба, академік, нежить, Ай-Петрі, лоша, вікно, Чернівці, майбутнє, іжа, тюль, ирій, кабуки, заповоч, штани, мігрень, пальто, урду, аерозоль, цунамі, цуценя, рева, шахи, минуле, плече.

Ключ. З перших букв вписаних слів складіть назву стильової течії в українській літературі 20 р. ХХ ст.

ВПРАВА 5

Від поданих імен утворіть жіночі імена по батькові і запишіть у дві колонки: 1) на **-ївна**; 2) на **-івна**.

Сергій, Микола, Григорій, Хома, Овсій, Анатоль, Олексій, Леонтій, Олексій, Микола, Нестор, Лука, Юрій, Євген, Інокентій, Наум, Ярмолай, Арсен, Євгеній, Володимир.

ВПРАВА 6

Запишіть подані іменники разом або через дефіс. Поясніть їх правопис.

Лісо...смуга, авто...кран, супер...маркет, п'яти...річка, зірви...голова, генерал...майор, всюди...хід, радіо...комітет, сто...річчя, крає...знавство, ново...будова, зоре...носець, життє...радісність, секундо...мір, тепло...воз, спектро...скоп, стоп...кадр, шлако...блок, лорд...канцлер, людино...день, блок...система, екс...міністр, експерт...бухгалтер, вело...мото...спорт, теле...прес...центр, норд...ост, контр...адмірал, грам...молекула,

держ...страх, псевдо...дарвінізм, контр...наступ, кіно...репортаж, альфа...промені, електро...двигун, пасажиро...кілометр, телефон...автомат, танц...майданчик, міськ...рада, лісо...степ, місяце...хід, псевдо...крилов, салон...магазин, льон...довгунець.

ВПРАВА 7

Поставте іменники в орудному відмінку однини, обґрунтуйте написання.

Мати, вісь, мудрість, вуаль, галузь, іскристість, верф, латинь, постать, щирість, любов, зав'язь, швидкість, лінь, парость, необачність, повинь, паморозь, вість, смерть, рись.

ВПРАВА 8

Спробуйте сформулювати лінгвістичне висловлювання «Відмінки іменників». Проаналізуйте його.

Аналіз лінгвістичного висловлювання

Чи помітили Ви:	Чи врахували Ви, оцінюючи лінгвістичну мініатюру
<p>високий рівень підготовленості доповідача;</p> <p>має добре й чітке уявлення про предмет розповіді;</p> <p>використовує самостійно дібрані факти, яких немає в підручнику;</p> <p>ілюструє свою розповідь дібраними прикладами.</p> <p>порушення послідовності викладу думок доповідачем: переходить до розкриття іншої думки, не закінчивши виклад однієї;</p> <p>використання в тексті невиправданих повторів, уточнень, пояснень тощо.</p>	<p>уміння враховувати особливості адресата висловлювання;</p> <p>правильність вибору доповідачем заголовку висловлювання;</p> <p>відповідність структури обраному жанру, типу й стилю мовлення;</p> <p>уміння збирати й систематизувати матеріал для висловлювання;</p> <p>уміння правильно, логічно й послідовно висловлювати власні думки;</p> <p>уміння грамотно оформлювати лінгвістичну мініатюру на письмі.</p>

ЗАНЯТТЯ № 7

Прикметник як самостійна частина мови

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль прикметника
2. Відмінювання прикметників
3. Ступені порівняння якісних прикметників. Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння
4. Правопис складних прикметників

ВПРАВА 1

Замініть у поданих словосполученнях один із іменників прикметником

Зразок: вулиці села – сільські вулиці

Порада батьків – _____;

зошит учнів – _____;

слово вчителя – _____;

школу Рівного – _____;

каштани Києва – _____;

кабінет ректора – _____;

збори студентів – _____;

кручі Дніпра – _____;

шинель солдата – _____;

ласка матері – _____.

ВПРАВА 2

Випишіть підряд у колонку словосполучення в такій послідовності: 1) з якісними прикметниками; 2) з відносними; 3) з присвійними.

Олин зошит, зарічний лиман, білий плінтус, дзвінкий храп, літрова пляшка, світовий простір, шкільне свято, глиняний посуд, університетський коледж, сусідові двері, японське хоку, Іванів журнал, вовчий хребець, директорів посередник, батькові руки, рішучий командир, розумна дівчина, чорний острів, великий вуж, приватне ательє, англійський акцент, солов'їний спів, бабусине серце, Маріїне резюме, соколиний зір, хоробрий воїн, холодне жабеня, сірий віл, широка авеню, скляний кухоль, науковий дискурс, круглий жолоб, малинове пальто, кислий чорнослив, Оксанин палац, кам'яна статуя, материні очі.

Ключ. З останніх букв має скластися закінчення вислову французького просвітителя В. Сухомлинського: «..що пережило турботи про долю іншої людини».

ВПРАВА 3

Запишіть прикметники на -н-, у які вставите букву и. Поясніть відмінність у закінченнях прикметників.

Досвітн..й, дорож..й, подружн..й, будн..й, дружн..й (колективний), заробітн..й, зворотн..й, могутн..й, недільн..й, прийдешн..й, природн..й, попутн..й, рідн..й, вигідн..й, торішн..й, дочірн..й, порожн..й, небесн..й, суботн..й, кутн..й, городн..й, медійн..й, інтернетн..й, книжн..й, вічірн..й, тотожн..й.

ВПРАВА 4

Випишіть прикметники, які можуть утворювати ступені порівняння.

Червоний, античний, минулий, київський, активний, яскравий, шкільний, осінній, залізний, ультракороткий, презлий, лисий, гнідий, кривий, білосніжний, упевнений, вразливий, веселий, німий, німецький, архіважливий, літній, лісовий, літровий, гетьманський, вороний, білявий, сіруватий, крижаний, ясний, зелененький, гіркий, поганий, гнучкий, хатній, живий, скляний, приміський, ніжний, дзвінкий, малиновий, шоколадний, смачний, учнівський, червоногарячий, теплолюбний, старезний.

Ключ. З других букв виписаних слів складіть стильову течію модернізму.

ВПРАВА 5

Утворіть ступені порівняння прикметників.

Великий _____
високий _____
вороний _____
дужий _____
красивий _____
лагідний _____
мудрий _____
німий _____
поганий _____
темний _____

ВПРАВА 6

Виправте помилки в написанні складних прикметників.

Золотогарячий, воєнностратегічний, кисло-солоний, глухо-німий, чітко-окреслений, південно-східний, івано-франківський, багатоканальний, мовно-літературний, абсолютно правильний, радіофізичний, темно-рожевий, суспільно корисний, різко окреслений, механіко-математичний, кальцієвмісний, угро-фінський, навчально-виховний, сліпучо-білий, червоно-зелено-синій, південно-український, суспільно-необхідний, сировобасний, професійно орієнтований, східно-слов'янський, малочутливий.

ВПРАВА 7

Запишіть подані прикметники разом або через дефіс. Поясніть їх правопис.

Садово/городній, військово/зобов'язаний, лісо/степовий, еластично/м'який, соціал/демократичний, народно/пісенний, військово/полонений, мовно/стилістичний, науково/технічний, суспільно/необхідний, політико/економічний, жовто/гарячий, військово/повітряний, м'ясо/молочний, народно/поетичний, народно/демократичний, механіко/енергетичний, вище/згаданий, гірко/солодкий, важко/доступний, судово/медичний, синьо/зелений, темно/зелений, первісно/общинний, кам'яно/вугільний, дерево/обробний, паровозо/будівний, східно/український, 15/річний.

ВПРАВА 8

Провідмініайте прикметники.

Н.	веселий
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	
Н.	дружній
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	

Н.	<i>сині</i>
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	
Н.	<i>білолиций</i>
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	

ЗАНЯТТЯ № 8

Числівник як самостійна частина мови

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль числівника
2. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання
3. Особливості правопису числівників
4. Узгодження числівників з іменниками
5. Уживання числівників для позначення часу й дат

ВПРАВА 1

Визначте частини мови. Випишіть ті, які не є числівниками.

Четвертий, трійко, кільканадцять, обидва, дводенний, розполовинити, тисяча, ар, мільйонний, двісті, артикль, фут, три, ера, єдиний, раз, інкасатор, двадцять восьмий, яр, літочислення, іод, сорок, столітровий, одиниця, вісімка, аерометр, половина, іди (дні свята на честь Юпітера), сотня, нульовий, ярус, сімдесят три, обидві, четверо, багато, кількадесят, сотий, кілька.

Ключ. З перших букв виписаних слів складіть жанр та назву твору за поданою цитатою одного з персонажів твору: «...зелена одіж на ній просвічується де-не-де крізь плащ золотого волосся, що вкриває всю її невеличку постать...».

ВПРАВА 2

«Фразеологічний цифровий калейдоскоп»

Відновіть фразеологізми, установивши з довідки потрібні за змістом числівники. Поясніть значення відновлених фразеологізмів. Визначте розряд за значенням та будовою у числівниках.

... вал;... зайцями ганяти; як ...колесо до воза; з ... рук;.. вогнів;... скрипка;...сторони...медалі; мати...ліві руки; за ... кроки; ... кістки та шкура; раз, .. і в дамка;, ... руками хапатися; ...чоботи на ... ногу; скорчитися...погибелі; у ...шиї; у чотири ока; ні...ні в ...; ...колона; ...смертних гріхів; ... вода на киселі, всипати ... число.

Довідка: по перше, десята, однієї, сім, в три, два, на одну, обома, дев'ятий, за двома, п'яте, п'ятих, між двох, перша, дві, за два, дві, одні, два, три, п'ять, десять, п'ята.

ВПРАВА 3

З поданих слів виписіть числівники. Визначте їх розряд за значенням та за будовою.

Сто, четвертина, півтора, восьмиденний, двічі, перше, по-третє, по двоє, пара, двоє, чверть, півтораєта, одна десята, третина, двійка, триповерховий, утричі, двадцятип'ятилітній, тринадцятий, подвоїти, утроє, восьмеро, кільканадцять, по-перше, сорок вісім.

ВПРАВА 4

Запишіть словами й самостійно провідмінійте числівники 340, 191, 1268, 4/10, 1015894, 2018-й рік. Особливу увагу зверніть на орудний відмінок.

ВПРАВА 5

Пригадайте числівники на позначення часу. Запишіть цифрове позначення часу словами усіма можливими варіантами.

21.30 –

08.15 –

13.20 –

19.45 –

21.00 –

14.10 –

07.50 –

Зразок. 07.15 – чверть по сьомій, чверть на восьму, сьома година п'ятнадцять хвилин.

ВПРАВА 6

«Знайди зайве слово»

1. По-друге, перший, один, сто.
2. Двадцять два, удруге, дванадцятий, два.
3. Мільярд, сотня, п'ятсот другий, семеро.
4. Три, одна сьома, четверо, трійка.
5. Кількадесят, мало, по-третє, п'ятий.
6. Сьомий, чотири, сто десятий, восьмий.
7. Багато, стонадцять, семеро, кільканадцять.
8. Сім, семеро, двійко, десятеро.
9. Двадцять, сорок три, декілька, сто.
10. Небагато, кількасот, двоє, багато.
11. Тисяча восьмий, восьмий, п'ятий, мало.
12. Десять, дві чверті, дев'ять десятих, дві сьомих.
13. Сімка, сьомий, сімнадцять, сто сьомий.
14. Другий, тисяча сьомий, двадцять два, сотий.
15. Парний, поодинокий, третина, чверть, сотня, трійко.

ВПРАВА 7

1. Спишіть, орфографічно й пунктуаційно оформлюючи текст, урахувавши чергування у-в, і-й.

Ні таки є ради чого жити на цьому світі страждати грішити (і,й) освячуватися таки є заради чого народжуватися. А задля чого? А хоча б тому щоб (у,в)мерти трохи пізніше від тієї миті як зупин..ться твоє серце. Наперекір (у,в)сьому треба обдаровувати цей світ добром (і,й) красою тільки тоді він може існувати тільки тоді ми його зал..шаємо на/завжди а не він нас.

Тепер у 56 літочок Катерині Білокур було (у,в)се зрозуміло пр..наймі те що належало зрозуміти жінці яка відр..лася від (у,в)сього іншого аби тільки не зрадити своїм диво/птахам намальова(нн,н)им на домотканому руш..кові (у,в) л..стапову ніч (В. Яворівський).

2. Запишіть фонетичною транскрипцією виділені слова.

3. Доберіть означення до слова світ.

4. Провідмініайте ужитий у тексті числівник.

ВПРАВА 8

Запишіть цифри словами, поставте числівники у відповідній формі іменника.

34 (студент), 22 (учень), 4 (метр), 54 (кілометр), 3 (дуб), 8 (хлопець), 2 (берег), 5 (сани), $\frac{2}{5}$ (відсоток), 6 (двері), 4 (брат), півтора (місяць), 3 (плем'я), 2 (тиждень), 9 (березень).

ВПРАВА 9

1. Прочитайте текст.

Побратими

Є слова щасливі на долю. Як і люди. Щасливими, приміром, часто бувають іменники. Щастя іменника хоча б у нерозлучності з числівником. Так-так, саме з числівником. Числівник завжди стоїть наготові, щоб допомогти іменникам у вираженні кількості предметів. Будь-коли, у будь-яку погоду, іменники в разі потреби тільки подивляться у бік своїх побратимів або попрохають: «будь ласка». І відразу ж з'являються числівники. Вони – надійні друзі (І. Вихованець).

II. Виконайте запропоновані завдання.

1. Визначте тему й основну думку тексту.

2. Чи відповідає назва тексту його змісту? Доведіть свою думку.

3. Випишіть ключові слова й словосполучення з тексту.

4. Дайте відповіді на запитання: Яка частина мови називається іменником? Яка частина мови називається числівником? Чому автор, на вашу думку, назвав іменник і числівник побратимами? Чи дійсно іменник не може обійтися без числівника?

5. Спробуйте пояснити походження назв іменник і числівник.

ВПРАВА 10

Запишіть словами день народження своїх батьків та друзів. Провідмініяйте числівники з іменниками.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАНЯТТЯ № 9

Займенник як самостійна частина мови

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль займенника
2. Розряди займенників. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників
3. Відмінювання займенників

ВПРАВА 1

Виберіть з-поміж поданих слів лише займенники та запишіть їх у дві колонки: 1) ті, які потрібно писати окремо; 2) через дефіс.

Коли/сь, як/небудь, нехай, щось/про/ себе, дарма/що, незважаючи/на/те що, для/когось, для/того/ щоб, а/втім, де/в кого, скільки/на, у/себе, казна/як, відколи/з, казна/з/чим, ані/для/кого, у/декого, тільки/як, про/вас, у/де/кого, хоча/б, у/котрогось, у/всіх, мовби/то, у/жодного, небудь/хто, аяк/же, небудь/що, де/коли, який/небудь, навряд/чи, поки/що, кого/небудь.

Ключ. З других букв має скластися ім'я та прізвище одного з основоположників національної кінематографії.

ВПРАВА 2

Орфографічний практикум. Запишіть цитату з художнього твору, розкриваючи дужки. Визначте відмінок та розряд за значенням поданих займенників. Назвіть твір та ім'я персонажа, охарактеризованого в поданій цитаті.

Вона була маленька й така пруд(т)ка, й очі мала такі видю(шч)ці та гострі, що сховатись од неї (її) не могло ніщо у(в) світі, їй (ній) можна було по три дні не давати їсти. Але без прокл(о)ьонів вона не могла прожити й дня. Вони були її (неї) духовною їже(о)ю. Вони ли(е)лися з її (їх) вуст потоком, як вірші з натхнен(нн)ого поета, з наймен(нь)шого приводу. У неї (її) тоді блищ(шч)али очі й че(и)рвоніли щоки. Це була творчість її (неї) палкої, темної, пре(и)старілої душі.

ВПРАВА 3

Моделювання з аналізом. Запишіть займенники без прийменників у називному відмінку: ні в кого, будь у якому, хтозна з котрим, казна у чому, будь у якій, будь до чого, де з ким, у декого, будь на чому, ні для кого, ані для кого, казна з чим, аби з чим.

Складіть 2 речення з поданими займенниками, визначте члени речення. Яким членом речення може бути займенник?

ВПРАВА 4

Випишіть займенники, які написано правильно. Визначте розряд за значенням.

Хтознащо, казна-чия, будь-до чого, аби-яка, де-вчому, з-будьким, аніякий, чого-сь, ні з ким, аби-кого, абищо, будь з ким, у де-кого, абиякий, аби-чого, казнащо, будь-в-кого, у кого-сь, у де-кого, нізким.

ВПРАВА 5

Поставте займенники у відповідному відмінку.

1. Десь замріяно гуркотить горлиця. Я люблю (вони) трохи журливу пісню. Без (вони) важко уявити літній ліс (О. Столбін). 2. Кожен куцик, горбок, долинка, кожна стежинка – все це було (він) знайоме, промовляло до (він) (М. Коцюбинський). 3. І в (кожний) колосі тяжким весняне сонце й майський грім, і літній дощ, і ночі сині (М. Рильський). 4. Учися сам, щоб (інші) навчити (Нар. тв.). 5. Коли б (хто-небудь) забажалося добре придивитися з того берега на наш стіг, то відразу побачив би (ми) у (цей) лелечому гнізді (Ю. Збанацький). 6. Розмовляючи з (хто-небудь), вона ніколи не забувала додати, що вчилась у столиці (Панас Мирний). 7. Щоб жити, (ніхто) права не питаюсь (П. Тичина). 8. Життя стрімке й велике, як епоха, І кожен в (він) чи злодій, чи трудар, Ми не (свій) – усе в (ми) від Бога, У тому розрахунку й божий дар (М. Никончук).

ВПРАВА 6

Провідмініайте подані займенники з іменниками.

Н.	<i>нічий зошит</i>
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	
Н.	<i>вся земля</i>
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	
Н.	<i>котра година?</i>
Р.	
Д.	
З.	
Ор.	
М.	

ВПРАВА 7

Зніміть ризику. Визначте розряди займенників за значенням, надписуючи вгорі.

Аби/з/ким, хто/зна/хто, хто/зна/в/кого, будь/чий, ні/від/кого, ні/який, аби/що, ані/чий, чий/небудь, ні/чий, що/небудь, казна/з/ким, де/що, де/в/кого, скільки/небудь, котрий/сь, ні/скільки, де/котрий, аби/чий, будь/у/кого, ні/з/ким.

ВПРАВА 8

Речення переписіть, дописуючи закінчення в займенниках. Знайдіть фразеологізми й поясніть їхнє значення.

1. Свят! Свят! Чи ти при св.. розумі? (Панас Мирний) 2. Я, знаєте, такий полохливий, що й тіні св.. боюся (М. Коцюбинський). 3. Мій брат був літературним працівником, я теж, напевне, піду ц.. ж стежкою

(І. Волошин). 4. А степ укрався пішими й кінними, що йшли з ус.. усюд на свято (Іван Ле). 5. Комар присів на лоб, щоб з ус.. сили св.. гострий носик устромить (Л. Глібов).

ЗАНЯТТЯ № 10

Дієслово як самостійна частина мови

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль дієслова
2. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані і незмінні
3. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів
4. Особові закінчення дієслів I та II дієвідміни
5. Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу

ВПРАВА 1

Дієслова запишіть підряд у п'ять груп: 1) неозначена форма; 2) способів форми; 3) дієприкметники; 4) форма на *-но*, *-то*; 5) дієприслівники.

Бентежити, пізній, запізнився, кажуть, оптимізувати, гратися, пригривають, дзюрчать, печуть, агітувати, називатися, весело, ілюстрований, гаруючий, опрацьований, різко, прочитав би, розчесаний, агітуючи, нагострюючи, тримаючи, знали, робімо, описавши, намалювавши, звелять, треба, черговий, фаховий, икаючи, розпалюють, наллю, ізольовано, зроблено, можна, знобить, дощить, ірже, відкрито, очищено, розумний, розуміння, графлю.

Ключ. З перших букв має скластися назва вірша, ім'я та прізвище поета, який вважав себе «малим хрущем на дереві нашої національної поезії...».

ВПРАВА 2

Перепишіть прислів'я, вставляючи в закінченнях дієслів пропущені букви.

1. Що ма... – не дба.., втративши – плач..мо.
2. Правда очі кол.. .
3. Брехнею світ пройд..ш, та назад не верн..я.
4. Одна бджола мало меду нанос.. .
5. У ліс не з'їзд..ш – і на печі замерзн..ш.
6. Криком дуба не зруба..ш!

7. Як на своєму язичі не вдерж..ш, то на чужому не вта..ш. 8. Хто пізно ход.., сам собі шкод.. . 9. Добрі жорна все перемел..ть.

ВПРАВА 3

Визначте спосіб дієслів. Випишіть лише дієслова наказового способу. Складіть речення з дієсловами, щоб один спосіб був вжитий у значення іншого.

Наприклад: Чи не купив би ти мені квиток у кінотеатр? (умовний у значенні наказового).

Мужнійте, щастить, знали б, навчила б, акліматизуймо, обчислиш, ловіть, адресував би, оглянься, єдналися б.

Ключ. З перших букв має скластися назва твору у якому можливий опис «...Усе пахне живим деревом і лісовою нудьгою. Кожне дерево не втратило ще індивідуальності. Дуб кричить, що він дуб, сосна стогне, що вона сосна, негній-дерево крекче й собі своє ім'я...».

ВПРАВА 3

Випишіть дієслова лише першої дієвідміни.

Прикрашений, сваритися, бачити, боятися, оновлює, записаний, щедро, переказує, розказати, скликати, дадуть, ллю, надихає, зварити, знаходити, прочитавши, розчесаний, зсипати, пише, зцідити, читати, веліти, визначати, ізолювати, змальовують, ілюструвати, сердитися, виконано, чекати, ускладнює, їси, з'являється, рухати, сказати, працюючих, урвати, нагадувало, написавши, в'їжджати, оновлює, гоїш, клеїмо, мастити, украти, косять, платять, закотив.

Ключ. З других букв мають скластися назва стилю та ім'я поетеси, яка започаткувала його в українській літературі.

ВПРАВА 4

Створіть лінгвістичну мініатюру про форми дієслова
ЗРАЗОК:

Дієслово

Дієслово — повновладний господар у реченні, його визнаний граматичний керівник. Воно керує навіть такою могутньою частиною мови, як іменник, і лише в деяких випадках залежить від нього. Дієслову у єдності з іменниками жодні перешкоди не страшні. Ця граматична пара творить різноманітні речення. Своєю постійною присутністю в реченні дієслово мовби нагадує нам про своє граматичне всесилля. Дієслово у кожному реченні — немовби

диригент малого, але здібного оркестру чи ансамблю. Воно формує оркестри чи ансамблі речень. Воно визначає, скільки учасників має бути, яку партію дати кожному. Дієслово може перемістити або вилучити з речень деяких виконавців. Воно придивляється, кого зробити солістом, пильно стежить за тим, щоб хтось із підлеглих не взяв фальшивої ноти. На плечі дієслова покладено повну відповідальність за граматичний порядок слів у реченні. Дієслова наче змагаються за те, щоб підвладні їм члени речення якнайкраще виявили себе і показали смислову точність та чіткість синтаксичних побудов (Є. Куца).

ЗАНЯТТЯ № 11

Дієприкметник і дієприслівник як особливі форми дієслова

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль дієприкметника
2. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу
3. Безособові форми на *-но*, *-то*
4. Дієприкметниковий зворот
5. Морфологічні ознаки, синтаксична роль дієприслівника. Дієприслівниковий зворот

ВПРАВА 1

Перепишіть, розкриваючи дужки. Від дієслів, що в дужках, утворіть активні дієприкметники недоконаного чи доконаного виду й поставте їх у потрібному роді, числі й відмінку.

1. Від землі йде духмяний аромат (зів'янути) трав (Я. Баш). 2. Попáдало додолу покручене, (зчорніти) листя (М. Коцюбинський). 3. Стиха луцить ся зерно з (перестигнути) колоса (М. Коцюбинський). 4. Бачу, як синє небо розтяли чорні (дихати) крила ворони (М. Коцюбинський). 5. В лісі вже ставало тісно від (прибувати) військ (О. Гончар). 6. Край шляху серед (палати) маків зостався свіжий горбик землі з маленьким гранчастим обеліском (О. Гончар). 7. Мовчання і тиха скорбота залягли в (заніміти) залі. (І. Цюпа).

ВПРАВА 2

Випишіть з-поміж слів у дві колонки лише дієприкметники: 1) пасивні;

2) активні. Висловте думку: уживання яких дієприкметників варто уникати в сучасній мові?

Караний, радісний, нещасний, ошуканий, муштрований, икаючий, нейтралізуючий, бажаючий, експлуатований, демаскований, ізольований, ялозений, ослаблений, розпалений, прочитавши, ледачий, монополізований, атакований, утихлий, розлючений, легуючий, ясніючий, труджений, тонкий, срібний.

Ключ. З перших букв має скластися жанр та назва твору, в основу якого покладено справжній факт, у доброзичливо-смішній формі викриваються негативні суспільні та побутові явища за допомогою гумору й сатири.

ВПРАВА 3

Де це можливо, пасивні дієприкметники замініть безособовою формою на **-но, -то**.

1. Стіл застелений полотняною скатертиною. 2. Долівка потрушена свіжою травою. 3. Дідові очі прикуті до фотокартки на стіні. 4. Корабель спущений на воду. 5. Робота закінчена. 6. Хлопці зморені денною працею.

ВПРАВА 4

Відредагуйте речення з дієприкметниковим і дієприслівниковим зворотами. Поставте потрібні розділові знаки.

1. Потомлені коні далекою дорогою ступали ліниво. 2. Зламавши кригу, річкою залило всю заплаву. 3. Зайшовши в парк, від снігу іскрається ялинки. 4. Побачивши матір, у мене забилося серце. 5. Готуючись до іспитів повторено весь матеріал. 6. Ми розмістилися на добре вимощеному возі травою. 7. Каштани нагадують свічки, розбуджені весною.

ВПРАВА 5

Запишіть у першу колонку словосполучення з дієприкметниками, у другу – словосполучення з прикметниками.

Посивіле волосся, натруджені ноги, загублена радість, укриті гори, дерев'яний стіл, напружений пульс, солоний огірок, саджені дуби, чарівний спів, чаруюча мелодія, учений ступінь, розтоплена піч, зоряна ніч, родинне вогнище, синіючі далі, синій колір.

ВПРАВА 6

Поставте потрібні розділові знаки. Підкресліть дієприкметникові й дієприслівникові звороти та означувані ними слова.

1. Створюючи живу красу людина зазнає насолоди від неї (В. Сухомлинський). 2. Хлібороб через кілька місяців милується колосками й жменею зерна вирощеного в полі (В. Сухомлинський). 3. У тривозі й любові, в замилюванні й надії вдивляються матері у своїх дітей сподіваючись і прагнучи щастя для них (О. Сизоненко). 4. Кінь стрепенувся, ударився кованим копитом у м'яку порослу чортополохом землю й заіржав витягнувши дугою гривасту шию (За Н. Рибак). 5. Вирощуючи різні квіти вдома чи в саду милуючись їхньою красою ми рідко думаємо про те, що плакаємо скарбнички з надзвичайними, чарівними властивостями (За С. Приходько). 6. Напоєна життєдайним теплом весняного сонця мліла під блакитним небом земля (В. Козаченко). 7. На березі хвилястої Десни стояло місто оповите в сні (М. Рильський). 8. Слово оповите любов'ю вигране не вічність заходить у серце й настроює струни ніжності (І. Вихованець). 9. Високим вересневим небом перекочувалося сонце посилаючи на землю лагідне тепло (В. Маняк).

ВПРАВА 7

Виправте помилки у формах дієприслівників.

Побажати – побажаючи, набувати – набуваючи, змайструвати – змайструвавши, занурювати – зануривши, лежати – лежавши, колихати – колихавши, вигукувати – вигукуючи, побажати – побажавши, сидіти – сидячи, оборонити – обороняючи, підбадьорювати – підбадьорюючи, клепати – клепаючи, боятися – боючись, вітати – вітаючи.

ВПРАВА 8

Випишіть у дві колонки лише дієприкметники: 1) dokonаного виду; 2) недokonаного виду.

Збитий, здатний, працюючий, зледенілий, сплячий, опановуючий, чаруючий, закинутий, скам'янілий, сновигаючий, уникаючий, виспіваний, одинокий, стертий, просячи, зняковілий, ваблячий, щирий, набіглий, успішний.

Ключ. З других букв має скластися назва поезії, де «..майорить довгождана, нездоланна...».

ВПРАВА 9

Прочитайте запис громадянки Канади, українки за походженням, Наталки Нікуліної, який вона залишила у книзі відгуків у меморіальному музеї на Чернечій горі у Каневі – на могилі Шевченка. Який би ви зробили

запис у цій книзі відгуків? Напишіть його, використовуючи звертання, дієприкметниковий, дієприслівниковий звороти, вставні слова.

Шукаймо в собі Шевченка (хоч іскру праведності і віри) – він мусить бути там, у глибинах, інакше нас би не тримала оця земля, калини матір. Ми мусимо. Ми конче мусимо знайти в собі його кровину – інакше з темряви не вийти. Усім життям, усім током крові – народжуймо в собі Шевченка, хоч іскру – кожен. Іскру кожен. Всі разом – буде Україна.

ЗАНЯТТЯ № 12

Прислівник як самостійна частина мови

Національний університет
водного господарства
та природокористування

План

1. Морфологічні ознаки, синтаксична роль прислівника
2. Ступені порівняння прислівників. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів
3. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників
4. Правопис прислівників і сполучень прислівникового типу

ВПРАВА 1

Випишіть лише ті прислівники, які пишуться разом.

(Без)відома, (до)сьогодні, (до)гори, (у)смак, без угаву,(до)міри, (на)радість, (аби)то, так(то), (тим)часом, (як)треба, (мимо)їздом, (аби)куди, (як)небудь, (по)середині, (роз)судливо, (о)біруч, (мимо)хіть, (за)віщо, (ані)трохи, (рішу)че, (у)досвіта, (с)краю, (юве)лірно, (по)латині, (бо)язко, (о)пліч, (по)четверо, (у)стократ, (десь)інде, (гро)міздко, (у)десятеро, (само)хідь, (ліво)руч, (ані)телень, (в)переміш, (у)поміч, кра(ще), (у)розсип, (у)затишку, (на)славу.

Ключ. З перших букв має скластися назва твору, де героїня випускає «бідних невольників» і просить у «городи християнські» утікати.

ВПРАВА 2

Перепишіть, розкривши дужки. Поясніть правопис прислівників.

1. Ми *(по)* новому розумієм світ, *(по)* іншому і любим, і страждаєм (А. Малишко). 2. *(Від)* давна смілості й одвазі шумить по всесвіту хвала (М. Рильський). 3. *(По)* моему, кожна людина мусить хоч раз коли-небудь сягнути свого зеніту (О. Гончар). 4. Яка ціна за день, *(по)* пустому

прожитий? (О. Гончар). 5. Я єсть той, який шодє(н,нн)о на будові, на посту. Запалився я вогне(н,нн)о і з країною росту (П. Тичина). 6. Над ними сонце ю(н,нн)о сяє, і тьмі не буде вороття (В. Сосюра). 7. Генерал (по) довгу дивився на свою карту (В. Собко). 8. Коні знялись з місця і нешвидко побрели (по) глибокому снігу (М. Коцюбинський).

ВПРАВА 3

Випишіть прислівники, які пишуться з одним чи двома дефісами.

Хоч/не/хоч, як/не/як, під/боком, раз/у/раз, чим/раз, по/одинці, один/в/один, по/двоє, із-за/кордону, за/віщо, за/одно, ані/трохи, аж/над/силу/, з/над/двору, нашивиду/руч,на/жаль, над/вечір, по/середині, до/пізна, із/краю/в/край, сам/на/сам, без/вісти, в/смак, зі/споду, по/часті, на/троє, тим/часом, з/боку, кінець/кінцем, усього/на/всього, не сьогодні/завтра, за/північ, над/міру, в/останнє, на/різно, уві/сні.

Ключ: Про кого йдеться у цитаті «...заборонили їй навіть займатися якийсь час музикою, але що їй без музики, як казала, нема життя...». Назвіть автора новели.

ВПРАВА 4

Складіть речення зі словами **напам'ять – на пам'ять, з ранку – зранку, уперше – у перше**.

ВПРАВА 5

Поставте подані в дужках прислівники у формі відповідного ступеня.

1. Дихати зробилося (важко), крила ледве трималися, а морські хвилі здіймалися все (високо) і (високо). 2. Раптом орел (повільно) махає крилами й починає спускатися (низько). 3. Орел замахав ще (сильно) широкими крилами й підлетів ще (високо) (За О. Іваненко). 4. Прохолодно-сині озера попереду: вони «всихають», щезають, коли підходиш (близько) (За С. Плачиндою). 5. З кожним днем очі розкриваються все (широко), з кожним днем квіти розцвітають усе (яскраво), і мені дорогий цвіт світла, що прибирає карого, зеленого чи блакитного відтінку (За Є. Гуцалом).

ВПРАВА 6

Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Так піду я в поля неозорі із піснями один (на) один (А. Малишко). 2. Люди з (давніх) давен називають жнива трудовою, вершиною літа (Д. Луценко). 3. Себе ми зрозуміли в (решиті) решит, коли відчули силу і відвагу

(Л. Горлач). 4. Я на голос батьків з (діда) прадіда йду, розділяючи з ними і славу й біду (М. Сингаївський). 5. На чистому теплому небі тільки де (не) де білили кущиками хмари (М. Коцюбинський). 6. Сичі в гаю перекликались, та ясен раз (у) раз скрипів (Т. Шевченко).

ВПРАВА 7

Зніміть ризику.

На/сухо	_____	на/жаль	_____
по/давньому	_____	по/латині	_____
в/літку	_____	по/перше	_____
с/під/лоба	_____	від/коли	_____
на/добраніч	_____	раз/у/раз	_____
по/суті	_____	в/основному	_____
на/нівець	_____	по/шестеро	_____
в/перше	_____	коли/не/коли	_____

ЗАНЯТТЯ № 13

Службові частини мови

План

1. Прийменник як службова частина мови
2. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменника
3. Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю. Групи сполучників за вживанням та за будовою
4. Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та інших співзвучних частин мови

ВПРАВА 1

Виправте помилки в написанні прийменників.

З метою, з-над, не зважаючи на, на перекір, із-за, навколо, під-кінець, з-посеред, підчас, по-під, по-обіді, по-перед, у галузі, за винятком, уразі, відповідно-до, підкінець, навколо, навпроти.

ВПРАВА 2

Назвіть граматично правильно побудовані словосполучення.

Довідник по літературі, згідно з законом, відповідно з наказ, по дорученню, по власному бажанню, хворіти на Covid-19, називати на ім'я, перекладати з англійської, по моїм відомостям, до цього додаються, по допомозі друзів, за сприянням, за участі студентів, із-за необережності, іти за хлібом, відпустка по хворобі, у три кроки, по вимозі, вступити в інститут, у напряму до парку, на наступний день, перетворитися у воду, їхати на автобусі, працювати біля семи годин, протягом року.

ВПРАВА 3

Складіть речення зі словами **якби – як би, усередині – у середині, щоб – що б.**

ВПРАВА 4

Випишіть речення, у яких виділене слово є часткою.

1. Розкажи, **як** чесно на світі жити. 2. Ми прагнули продовжити спілкування в класі, **адже** дистанційне навчання уже набридло. 3. Місто **наче** завмерло в німій тиші. 4. Дощ так лив, **що аж** відра були вже повні води. 5. **Як** гарно дихалося в цьому лісі. 6. Перепросити хочу **за те**, що мало приділяв часу. 7. Гай наповнився передвечірньою тишею, **хоча** ще сонце не хотіло ховатися за обрій. 8. **І** линула пісня українська! 9. Не все так складалося, **як** мріялося. 10. **Як** працюєш, **так і** відпочиваєш. 11. **Тільки** в натхненній праці почуваси себе щасливим.

ВПРАВА 5

Переписуючи, розкрийте дужки. Визначте, з яким відмінком іменника чи займенника вжито прийменники. Після прийменників **з, над, під** допишіть, де потрібно, **і** чи **о**.

1. (Про) стяглася (по) діброві (по) над Дніпром козацька ватага. 2. (Із) за лісу, (з) за туману місяць випливає. 3. (Із) за гаю сонце сходить, (за) гай і заходить. 4. Став місяць трохи (на) серед неба. (На) селі все почало (с)тихати. 5. А очиці, **наче** блискавиці, так і грають (з) попід брівок темних! 6. (По) чорній річці (по) між білими берегами прудко пливе човен, тане (в) далині і обертається (в) цятку. 7. Село виглядало, як (із) під води, бліде світло лиш де-не-де блимало (крізь) млу. 8. (По) середині ярмарку народ тече, як в берегах річка 9. (З) перед очей моїх (про) пали зелені луки, і я знову почув далеке калатало... 10. Спочатку морок (по) ліз (із) поміж очеретів, а (за) ним дихнули озерця й купини білим туманом.

ВПРАВА 6

Замініть виділений сполучник (сполучне слово) будь-яким іншим, що підходить за змістом.

1. *Мак облітає так швидко, **що** не встигає зів'янути.* 2. ***Як би** ти не знав багато, а більше за всіх не знатимеш.* 3. ***Щоб** жить – ні в кого права не питаюся!* 4. *Я поважаю тебе **за те**, що ти завжди дотримуєш слова.* 5. *Треба дзвінкий голос мати, **щоб** гарно співати.* 6. ***Якби** не було зими, за кожух не дбали б ми.*

ВПРАВА 7

Дослідження-розпізнавання. Розподіліть слова у такій послідовності:

1) сполучники; 2) частки; 3) прийменники; 4) вигуки.

Бо, або, раз, рип-рип, ех, алло, лишенько, іх, оскільки, мовляв, ото, навіть, уже, майже, коли б, отож-то, еге, навряд чи, здрастуйте, тільки, марш, аякже, із-над, згідно з, між, лише.

Ключ: З перших букв складіть назви літературних напрямів, стилів, течій.

ЗАНЯТТЯ № 14

Частка як службова частина мови. Вигук

План

1. Частка як службова частина мови
2. Правопис часток
3. Вигук як частина мови
4. Правопис вигуків

ВПРАВА 1

Дослідження-класифікація. Випишіть слова й словосполучення у дві колонки залежно від того, як пишуться частки: 1) через дефіс; 2) окремо; 3) разом.

Тоді/то, аби/но, що/весни, хто/сь, все/таки, тільки/но, аби/як, де/хтось, ось/таки, де/інде, лише/таки, працював/би, оце/то, глянь/таки, навряд/чи, аж/знову, от/же, мов/би, аж/знову, інде/от, як/от, дарма/що.

Ключ. З перших букв виписаних часток через дефіс має скластися назва художнього засобу.

ВПРАВА 2

Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. *Ов (ов) ов!..– одзиваються збуджені гори ... га (га) га! – повторюють в тривозі далекі верхи (М. Коцюбинський).* 2. *Б'ється, стогне, зітхає море!.. Бу (ух)!.. бу (ух)!.. бу (ух)!.. бу (ух)! (М. Коцюбинський)* 3. *Куд (ку) дак за п'ятак, ку (ку) рі (ку) за копійку (Нар. творчість).* 4. *(На) добраніч вам, ниви (М. Коцюбинський).* 5. *Не жартуй наді мною, (будь) ласка, і, говорячи, не мовчи (В. Симоненко).* 6. *Людей і долю проклинать не варт, (ій) Богу (Т. Шевченко).*

ВПРАВА 3

Запишіть слова у три колонки: 1) самостійні частини мови; 2) службові

частини мови; 3) вигук

Усякий, овва, абищо, мати, неначе, на, цвірінь, з-поміж, інтермецо, молодий, огнений, якби, щоб, Боже мій, як би, відпочивати, усмішка, від, хрусь, будь ласка, земля, щонайкраще, тіп-тіп, казна у кого, вусібіч, гвалт, червоний, який, бовван.

ВПРАВА 4

Лінгвістичне конструювання. Прочитайте текст, поясніть правила написання не з різними частинами мови. Виправте фактичні та лексичні, граматичні, орфографічні помилки в тексті. Складіть і запишіть пари речень так, щоб частки НЕ були написані зі словами разом та окремо, використовуючи при цьому слова твіттер, телеграм, інтернет, яндекс, фейсбук, гугл. Поміркуйте, у яких випадках ці слова можуть бути написані з великої літери в лапках.

Мережа «Фейсбук» найбільша у світі, що розпочала працювати з 2004 року як мережа для студентів деяких американських університетів. Головний офіс компанії «Фейсбук» розташований не в Німеччині. Компанії не належать сервіси «Інстаграм», «Твіттер». У твіттері невгамовні дописувачі опублікували свої перші повідомлення. Американський програміст Марк Цукерберг, один із найбагатших людей світу не є розробником і засновником соціальної мережі «Фейсбук». Він не став першим зареєстрованим користувачем мережі. Вищу освіту Марк та і не завершив. У 2014 році сторінка Цукерберга у вейсбуці була зламана хакерами.

ВПРАВА 5

Перепишіть, розкриваючи дужки.

1. Як (би) я була зіркою в небі, я б не знала ні туги, ні жалю (Леся Українка). 2. Вітри проспівують над хвилями нив про (те), як в негоду він край боронив (П. Усенко). 3. Де б він не був, що (б) з ним не трапилося, звикнув ніколи не схилити голову (Петро Панч). 4. Наша сила – то (ж) лавина... (П. Тичина). 5. Блискавки тримав поет в руці – то (ж) блискавки він кидав і з трибуни (П. Тичина). 6. Все одно, що (б) не сталося, ми не розлучимось (Леся Українка). 7. У мене одна думка: як(би) нам нашу красну мову так високо підняти, як підняв її Шевченко у пісні (Панас Мирний).

ВПРАВА 6

Розкрити дужки. Пояснити правопис поданих слів.

Візьми/бо, хоч/би, годі/ж/бо, тільки/но, якось/то, іди/бо, скажи/но, тим/то, все/ж, таки, знав/таки, його/ж/таки, так/таки, писала/б, ото/ж/то, вони/от, який/бо, скажи/но, отак/то, пішов/таки, скільки/бо, таки/пішов, чий/небудь, хтозна/який, яко/сь, чи/мало, де/хто, куди/сь, ні/куди, якби/ж/то, будь/з/ким, коли/б/то, чий/же, то/ж, як/небудь, тому/то, авже/ж, аяк/же, якого/небудь, ані/трохи, пішов/би, ні/чийого.

ВПРАВА 7

Прочитайте речення. Назвіть частини мови, з якими вжито **не** (разом чи окремо). Поясніть правопис **не** з різними частинами мови.

1. Іскра тліла в попелі важким і ятрилась, мов незагойна рана (Леся Українка). 2. Людська недоля будила не розпач в мені, а бажання кращої долі, яснішої (Леся Українка). 3. Не бійся правди, хоч яка гірка (Л. Костенко). 4. Тільки той прожив не марно, хто злу ішов наперекір (І. Муратов). 5. Як я ненавиджу вас, добрі, щирі, що служите неправді, підлоті! (І. Франко).

ВПРАВА 8

Переписуючи, розкрийте дужки.

1. Затоплю (не) долю дрібними сльозами, затопчу (не) волю босими ногами! 2. (Не) сон-трава на могилі вночі процвітає, то дівчина заручена калину саджає. 3. Рокотали, гриміли бандури переливом віків, а (не) струн. 4. По натурі він (не) робітник, а воїн, але велика доля воїна випала тільки старшому з шести його синів. 5. (Не) года розгулялась. 6. (Не) спокій серця (не) вкласти в простеньку арію. 7. (Не) баранці, а білі коні по морю синьому летять. 8. Знову день і знову (не) веселий. 9. Кінь під тобою (не) вороний, (не) сірий, а золотий.

ЗАНЯТТЯ № 15

ПІДСУМКОВА РОБОТА

1. Контрольний зріз «Перевір себе». Зніміть ризик, замість крапок уставте пропущені літери в поданому тексті. Зверніть увагу на оформлення назви диктанту, покликання на автора (у кінці тексту).

Казковий сад

Час/від/часу старий/пр..старий садок нагадує Катрусі стару, сумну церкву. У садку теж панує урочиста, замисле(н, нн)а тиша, яка мимо/волі пр..мушує пр..слухатись до того, що все/таки дієт..ся в твоїй душі. Тихої, осі(н, нн)ьої години, коли листя на деревах починає раз/у/раз *палахкотіти* різнобарв..ям густого вогню, в садку з..являються різні фарби: жовті, спокійні фарби, і багр..яні, що пробуджують тр..вогу, і блакитні, які ні/коли не/засинають і хоч/не/хоч а все/ж/таки не/дають заснути твоїй душі.

Кожнісін..ке дерево має свій настрій. *Груші, темно/коричневі та мід..янисті, неначе/б/то аж байдужі до вс..ого.* Вишні (з,с)хожі на молодих жінок, до котрих у/перше навідався смуток, але вони не/зважаючи ні/на/що веселі й не/скоро ще відцурают..ся радощів. Сливи (аж смішно дивитися) трохи суплят..ся, немов/би/то звідали в цьому житті біл..ше, а/ніж усі інші дерева. А яблуні по/вс..якому: та журит..ся бе(з,с)турботно, не не/мов тішит..ся, але й не/забуває про скору зиму, а та стоїть гідно і поважно, ні/з/ким не/перемовляєт..ся, ні/про/що, здаєт..ся, й не/думає, а ні/би уві/сні (За Є. Гуцалом).

- 2. Зробіть морфемний аналіз виділеного слова*
- 3. Визначте частиномовну належність слів виділеного речення*
- 4. Провідмінійте числівник 1805*
- 5. Складіть по 2 речення з дієприслівниковими і дієприкметниковими зворотами*

МОДУЛЬ 4 СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ

ЗАНЯТТЯ № 16 Словосполучення. Речення

План

1. Словосполучення і речення як основні одиниці синтаксису
2. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення
3. Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні
4. Види речень за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за будовою, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів речення, за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів

ВПРАВА 1

Випишіть лише прості речення.

1. Іду до тебе, мій вечоровий світе.
2. Сизі ранки дримають, сплять під росами трави зелені.
3. Хоча була північ, спати не хотілося.
4. Тихий шепіт трав, і яскраві квіти, і сонце червоне, і спів пташиний – усе миле, любе, рідне.
5. Дощ упав на трави – буяти зеленню тепер.
6. Як парость виноградної лози, плекайте мову.
7. Квітують яблуні, наречені садів.
8. Онімло все навкруги: хати, дерева, птахи і небо – завмерло, не рухалося.
9. Листя золоте, танцюючи вальс, лягало під ноги жовтим килимом, звеселяло душу.
10. Добре, коли людина розуміє своє призначення.
11. Біля берізок, де росли куці глоду, гніздечко пташки в траві.
12. Ой не світи місяченьку, не ятри душу козаченьку.
13. Мені здається, що закінчиться лиха година і воскресне мати – рідна Україна!
14. Сміятися хоче щаслива душа, летіти до неба.
15. Праворуч, малюючи обрій, виринали сині островки – брати надії.
16. Вітер трави колише, шепче їм пісню свою.
17. Ой на горі пісня лине.
18. Як не знаєш правди до кінця, то й не мудруй.
19. Знесилений, кінь зупинився.
20. Ти одчиниш двері, рідна і крилата, вийдеш зустрічати сина на поріг.
21. Зацебетав соловейко, закувала в лісі зозуля.
22. Уквітчаю голівоньку твою, укрию ноги ковдрою пахучою, пригорну до серденька свого.

Ключ: З других букв перших слів виписаних речень прочитаєте початок вислову С. Єфремова «...з очима дитини й розумом філософа». Про якого поета першої половини ХХ століття йде мова?

ВПРАВА 2

Перепишіть, ставлячи в кінці речень крапку, знак питання чи знак оклику.

1. *О рідне слово, хто без тебе я (Д. Павличко.)* 2. *Як хороше, як весело на білім світі жить (Л. Глібов.)* 3. *Мій запас вигуків захвату трудно збільшити. Чудово, прекрасно, чарівно, дивно, гарно, дивовижно (Т. Масенко.)* 4. *Що узяв я з собою в дорогу Я узяв лише чисте сумління (О. Підсуха.)* 5. *Як надолужить години прогаяні (О. Підсуха.)* 6. *Хто сказав, що все уже відкрито (В. Симоненко.)* 7. *Чи є ще слово десь чорніше, ніж слово прокляте – війна (Г. Донець.)*

ВПРАВА 3

На основі поданих слів напишіть твір-мініатюру, уживаючи словосполучення, поєднані різними способами зв'язку.

Школа, випускні, іспити, завдання, уважно, готуючи, знання, оцінки, відмінно, зареєструватися, сервер, омріяна спеціальність.

ЗАНЯТТЯ № 17

Просте двоскладне речення. Головні члени речення

План

1. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення
2. Зв'язок між підметом і присудком
3. Тире між групою підмета і групою присудка

ВПРАВА 1

Дослідження-розпізнавання. Підкресліть прості та складені підмети у реченнях. Назвіть номери речень з простими підметами. Укажіть способи вираження складених підметів.

1. *Синтаксис – то душа мови.* 2. *Працювати – насолода для душі.* 3. *Ми з тобою продовжимо розмову.* 4. *МОН оголосило початок дистанційного навчання.* 5. *Тато з мамою приїхали давно.* 6. *Дід з внуком вийшов на вулицю.* 7. *Заміж вийти – не дощик переждати.* 8. *Кропива та будяк поросли коло*

хати-пустки. 9. Усі ми думками єдині про мир на нашій Україні! 10. Кабінет Міністрів оголосив про початок карантину. 11. Згряя птахів налетіла на одинокий соняшник при дорозі і геть жодної насінинки не лишила. 12. Два професори читали лекцію в цьому семестрі. 13. Вся родина приїхала в гості. 14. «Наталка Полтавка» – музична перлина, зразок класицизму з елементами сентименталізму та просвітницького реалізму. 15. Чумацький Шлях сіяє в срібній позолоті. 16. Дістати славу – щастя. 17. Самореалізація – щастя людини. 18. Ми всі зачекалися закінчення карантинних обмежень. 19. Малювати – моя улюблена справа. 20. Сорок три тисячі книг розмістилися на стареньких полицях унікальної бібліотеки.

ВПРАВА 2

Наці водного господарства та прир...
Перепишіть, присудки підкресліть двома рисками.

1. Єдиний, хто не втомлюється, – час. А ми живі, нам треба поспішати (Л. Костенко). 2. Нема такої сили, щоб нашу правоту перемогти (М. Рильський). 3. Чи ж можна забуть, як шуміли гаї у моїй стороні? (В. Сосюра). 4. Для мене ти як небо (В. Сосюра). 5. Це таки щастя – любити людей (О. Гончар). 6. І я хотів життя прожити так, щоб добрим людям радість дарувати (Л. Дмитерко).

ВПРАВА 3

Поставте потрібні розділові знаки між групою підмета і групою присудка. Поясніть розстановку розділових знаків

1. Сміле слово то наші гармати (П. Грабовський). 2. Ідеал наш гармонійно розвинена, високоосвічена, культурна, щаслива людина (І. Цюпа). 3. Хтось давно ще сказав, що спів то мова душі, то голос серця (Панас Мирний). 4. Увесь світ був як казка, повна чудес, таємнича, цікава й страшна (М. Коцюбинський). 5. Кожному мила своя сторона (Нар. творчість). 6. Найбільше добро в кожного народу це його мова (Панас Мирний).

ВПРАВА 4

Підкресліть в реченні граматичну основу. Усно обґрунтуйте наявність або відсутність тире.

1. Буквар – це не тільки букви, але й мова з її пахоцями й красою (Д. Чередниченко). 2. На свято Купала, в день літнього сонцестояння, велику силу мають вогонь і вода, а ще більшу – дерева, зілля й трави (Г. Золотник). 3. Сім'я без дітей – дім без майбутнього (Н. Зубицька). 4. Символіка, що

приписувалася самоцвітам, досить виразна: сапфір – постійність; рубін – пристрасть; агат – вірність, яшма – скромність і мужність (З календаря). 5. Упродовж багатьох століть в Україні береза є символом ніжності й чистоти, вірності й щедрості, граціозності та краси, а нерідко – уособленням народної долі (З книги).

ЗАНЯТТЯ № 18

Другорядні члени речення

План

1. Додаток
2. Означення. Прикладка як різновид означення
3. Обставина
4. Порівняльний зворот

ВПРАВА 1

Дослідження-розпізнавання. Випишіть речення з неузгодженим означенням. Назвіть спосіб вираження.

1. Олена одягнула сукню з білим паском. 2. Дорога ліворуч вела до річки. 3. Сині квіти росли скрізь: на призьбі, біля криниці, під вікнами – сама хата ніби здалася волошкою в житі. 4. З магазину вибіг юнак середнього зросту і весело помчав, приспівуючи та підстрибуючи. 5. Шепочуть дерева, укриті багряним листям. 6. Іван завжди замовляв каву з молоком. 7. Прийшов час розповісти правду. 8. Раділи трави, политі рясними дощами. 9. Уже треті двері зачинялися перед хлопцем, але він не здавався. 10. При хаті ріс розкішний яблуневий сад. 11. Волосся її було довге і пишне. 12. Ще блимало вікно у будинку його. 13. Вона купила зошит у клітинку і дві кулькові ручки. 14. Міцні надійні руки збудували цей дім. 15. Пишні троянди красувалися в саду. 16. Книжка, прочитана ще зранку, не давала спокою.

ВПРАВА 2

Дослідження-розпізнавання. Знайдіть і выпишіть речення у такій послідовності: 1) обставинами місця; 2) обставинами способу дії; 3) обставинами умови; 4) обставинами допустовими; 5) обставинами часу; 6) обставинами причини; 7) обставинами мети.

1. Омиті дощами, дерева в саду світилися зеленню. 2. Добре діло роби сміло. 3. Здолавши всі труднощі, здобудеш перемогу. 4. Незважаючи на

вітрище, молоді дерева вистояли. 5. Зранку мали приїхати батьки. 6. Онімів зі страху хлопець і ніяк не міг прийти до тями ще години дві. 7. Зі страху очі стають великі. 8. Озимина буяла від дощу. 9. Омелько пішов косити сіно.

Ключ. З других букв виписаних перших слів кожного речення має скластися назва мистецького напрямку, що виник наприкінці XIX ст. в Європі.

ВПРАВА 3

Перепишіть, зробіть синтаксичний розбір речень. Визначте частиномовну належність слів 1 і 5 речення?

1. Я той, що греблі рвав, а не сидів у скелі (П. Воронько). 2. Ми у грозах радісно зростали, щоб у дні ці сонячні прийти (В. Сосюра). 3. Докласти треба руки мозолясті, щоб красувався вбогий переліг нечувано багатим урожаєм (М. Рильський). 4. Це така невимовна радість – бачити своє творіння, що збуджує в людині прекрасне (О. Довженко). 5. У всякому ділі є свої майстри і своє, так би мовити, натхнення (О. Гончар).

ЗАНЯТТЯ № 19

Односкладне речення.

Просте ускладнене речення

План

1. Граматична основа односкладного речення
2. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена
3. Речення з однорідними членами. Розділові знаки
4. Речення зі звертаннями
5. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення

ВПРАВА 1

Дослідження-розпізнавання. Знайдіть і випишіть односкладні речення у такій послідовності: 1) означено-особові; 2) неозначено-особові; 3) безособові; 4) називні.

1. Дій за покликом серця. 2. Омріяне щастя знайду в рідних просторах. 3. Зіграли весілля хутко. 4. Встали вранці і до вечора працювали. 5. Хочеться людині щастя. 6. Озимина. Мороз. Сніги. 7. Людей питай, а свій розум май!

Сприймай подарунки долі, зумій знайти свій шлях в житті. 8. Прийдіть на допомогу тому, хто потребує. 9. Підходили оглянути місце пожежі, тихо співчували. 10. Чесне діло роби сміло. 11. У полі волошки сині-сині. 12. Діти провели канікули в бабусі. 13. Сніжить уже тиждень. 14. Тісно вже було в хаті. 15. Омріяне свято.

Ключ. З других букв перших слів має скластися назва художнього напрямку, заснованому на принципі безпосередньої фіксації вражень, спостережень, співпереживань.

ВПРАВА 2

Складіть і запишіть по **два речення** так, щоб в одному випадку подані слова були вставними, а в іншому – членами речення.

Може, видно, на щастя, правда.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ВПРАВА 3

Знайдіть однорідні члени речення і поставте між ними коми (перед одиничними, неповторюваними сполучниками *і*, *й* коми не ставте).

1. Тож ставай до хороводу і за піснею народу далі йди в святкову ніч щастю власному навстріч! (М. Бажан) 2. Ми в'їжджаємо на шкільне подвір'я, де ясніє великими вікнами двоповерхова з червоної цегли школа. (М. Стельмах). 3. Високо під небом вечірнім пролетіли величезним табуном дикі гуси у плавні на ніч (М. Коцюбинський). 4. Високо над грядою гір ключем пролітали в сонячному небі якісь бистрі тонкошії птахи (О. Гончар). 5. Вилізли тіні з садків з-під стріх із-за повіток (А. Головка).

ВПРАВА 4

Перепишіть, вставляючи на місці рисунок, де треба, тире або коми.

1. Не вітер / буря над землею в замети клала білий сніг (Л. Первомайський). 2. Дужі хвилі ринуть / і ридають / і здіймаються все вгору (Леся Українка). 3. Шумів вітер за тином, по садках, поза хатами /листя жовте зривав (А. Головка). 4. Хоч не зруйнована / руїна ся будова, з усіх кутків тут пустка вигляда (Леся Українка). 5. Семен стояв ні в сих / ні в тих, тримаючи в руках торбинку (М. Коцюбинський). 6. Хмаривсь день якусь хвилину / потім знову заяснів (П. Тичина).

ВПРАВА 5

Знайдіть вставні слова і речення і виділіть їх комами.

1. Здається гори перевертав би й не чув би втоми (М. Коцюбинський).

2. Ідуть дівчата в поле жати та знай співають ідучи (Т. Шевченко). 3. Я люблю, як буває осінню пахне яблуками у хаті (А. Малишко). 4. Чисте небо не налягало на гори, а навпаки своєю високою легкою синявою довершувало, гармонійно доповнювало їх (О. Гончар). 5. День побратався нарешті з погодою, в небо підніс малинові знамена (А. Малишко).

ВПРАВА 6

Перепиніть, вставляючи потрібні розділові знаки. Поясніть розстановку розділових знаків.

Національний одяг це вище поняття ніж одяг регіональний. Якщо місцевий одяг репрезентує собою тільки одну частину країни якусь провінцію то національний одяг усю Соборну Україну націю. Навіть під чужинським пануванням наш народ зберіг національний одяг як символ що його він проніс через віки. Національний одяг мова віра звичаї все це надійний захист від національного занепаду.

Збереження національного мистецтва одягу це не відсталість а глибоке почуття батьківщини та вірності традиціям своїх батьків дідів та прадідів. Це ознака кожного культурного народу (О. Воропай).

ЗАНЯТТЯ № 20

Просте ускладнене речення

План

1. Речення з відокремленими членами
2. Відокремлені означення, прикладки – поширені й непоширені. Розділові знаки
3. Відокремлені додатки, обставини
4. Відокремлені уточнювальні члени речення

ВПРАВА 1

Знайдіть відокремлені прикладки і виділіть їх комами або тире.

1. Перед тобою світ великий том розкритий (М. Рильський). 2. Дивлячись на людей, усміхався і мій батько великий добрий чоловік (О. Довженко). 3. Благословенна щедрість! Все від неї від щедрості думок, сердець і рук (В. Симоненко). 4. Ярема гнувся, бо не знав, не знав сіромаха, що вирости крила... (Т. Шевченко). 5. Бодай кати їх постинали отих царів катів людських! (Т. Шевченко). 6. Шевченко як поет відомий усьому світові.

ВПРАВА 2

Пунктуаційний практикум з обґрунтуванням. Перепишіть ускладнені речення, розставляючи правильно розділові знаки. Поясніть свій вибір.

1. Там за обрієм виднівся чорний ліс. 2. І я заплакавши назад поїхав знову на чужину. 3. Для брата нічого крім розваг не існувало. 4. Я виїхав в Одесу і влаштувався як кінорежисер. 5. Вона заспівала не роздумуючи. 6. Засипаний листами по самі вуха Олег намагався відчутти в собі «крутого» блогера. 7. Подумай не тільки про сьогодні а й про майбутнє. 8. Очі моєї мови палкі озереця радощів і горя. 9. Сніг усе замітав навкруги: і дахи будинків, і автівку припарковану біля переходу, і дерева, і саму Олесю з голови до ніг. 10. Різні трави а саме волошки, чебрець, грицики, полин можна було знайти в тутешніх лісах.

ВПРАВА 3

Переробіть речення так, щоб невідокремлені поширені означення стали відокремленими і навпаки.

1. Тепла ніч, напоєна степовими пахощами, пропливала над Асканією (О. Гончар). 2. У відкритім степу ні душі, лише де-не-де бовваніє похилена вітром тичка з соняшничини (О. Гончар). 3. В заволоченому хмарами небі не вгледіти жодної зірки (Н. Рибак). 4. Непорушно стоять дерева, загорнені в сутінь (М. Коцюбинський). 5. В небі мерехтіли густо посіяні, по-літньому веселі зорі (Ю. Збанацький). 6. Маленькою хмаринкою здається закинутий у степу хутірець. 7. Тягнулися довгі села, порізані дорогами. 8. Стояв зимовий вечір, похмурий і морозний.

ВПРАВА 4

Перепишіть, відокремлюючи парними комами обставини, виражені дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами.

1. Під вітром вгинаючи лінії прості повис нерухомий за вікнами дощ... (Є. Плужник). 2. Вони стояли мовчазні вдивляючись в далеке минуле своє і своїх батьків і линучи думкою в майбутнє (О. Довженко). 3. З людиною буває часто так, що добре знаючи колишнього події вона сучасності ні в зуб не розуміє (М. Рильський). 4. Лиш хто народу рідного не любить, піде по світу тихим жебраком і просячи до щастя шлях загубить (Д. Павличко). 5. Троянці в човни посідавши і швидко їх поодпихавши по вітру гарно поплили (І. Котляревський). 6. Старий підводиться і не прощаючись іде, зникає десь внизу за курганом (О. Гончар). 7. Він дивився на стовп сонячного проміння, що прoderишсь крізь вікно ліг на стіни чотирма золотими плямами

(М. Коцюбинський). 8. Літак помалу рушив з місця і пружно погойдуючись на товстих шинах коліс поїхав по зеленому полю аеродрому (В. Собко).

ВПРАВА 5

Знайдіть відокремлені обставини і виділіть їх комами.

1. Бійці сиділи деякий час задумавшись. 2. У цих міжгір'ях особливо вночі дуже легко було заблудитись. 3. Міст перегорівши з гуркотом повалився в воду. 4. Та сказано йому, що князь приймає тільки почавши од дванадцятої години (І. Нечуй-Левицький). 5. А Чіпка наперекір світові й людям якийсь веселий, радий (Панас Мирний). 6. Микола замість панського лану вийшов на своє поле (І. Нечуй-Левицький).

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗАНЯТТЯ № 21 **Складне речення**

План

1. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин
2. Складносурядне речення. Розділові знаки в складносурядному реченні
3. Складнопірядне речення. Розділові знаки в складнопірядному реченні

ВПРАВА 1

Дослідження-класифікація. Випишіть спочатку прості речення, ставлячи потрібні розділові знаки, потім – складносурядні, а потім – складнопірядні. Назвіть речення, у яких не потрібно вставляти пропущені розділові знаки. З'ясуйте тип смислового зв'язку між частинами складносурядних речень. Підкресліть граматичні основи.

1. Ні вдень ні вночі не стихав грізний дощ. 2. Знов сниться сон кольоровий і лечу в думках на тепле море. 3. Тітка зачинила двері і регіт стих. 4. Як бачите, погода сонячна і вітер осінній поривчастий зривається. 5. Через мить щось стрибнуло в кущі і затріщало вже поруч з дубом лякаючи хлопчаків усе більше. 6. Люблю весну коли плюскочуть ріки коли рида од щастя соловей. 7. Справжній друг завжди розкаже про помилки, а фальшивий промовчить вихваляючи тебе. 8. Я думав що коли стану музикантом зіграю сонету світу всьому. 9. Дощ стихав так що коли вийшли на шлях розвиднілось зовсім і визирнуло сонечко. 10. Здавалося що небо було одного кольору з морем. 11. Відома українська художниця Катерина Білокур жодного дня не вчилася в школі.

ВПРАВА 2

Запишіть речення, вставляючи потрібні розділові знаки

1. *Стежка круто збігала на гору і там губилася серед кущів.* 2. *Жваво щebetала сойка і глухо ухкала сова.* 3. *У червні час від часу збурювався гарячий вітер і ще дужче припікало сонце.* 4. *Знімалась хуртовина і лютував мороз.* 5. *Чути срібний сміх і десь дзвенить музика.* 6. *Минулася буря і сонце засяло.* 7. *Був літній ранок і все навколо зеленіло й пахло.* 8. *Не завидуй багатому багатий не знає ні приязні ні любові.* 9. *Якщо чуєш слово зрадливе не зважай і геть від себе гони. Посієш вчинок виросте звичка.*

ВПРАВА 3

Поясніть, чому в поданих реченнях перед сполучником і в одних випадках стоїть кома, а інших — ні.

1. *Земля тремтить у млості і ронить пелюстки, і невідомі гості злітаються в садки (М. Рильський).* 2. *Я іду до гаю, і в блакить безкраю серце моє лине й птицею співає про весну чудесну на моїй Україні (В. Сосюра).* 3. *Ставок, гребелька, і вітряк з-за гаю крилами махає (Т. Шевченко).*

ВПРАВА 4

Закінчіть кожне з поданих речень, утворивши складносурядне з єднальним або протиставним сполучником. Поставте розділові знаки.

1. *Залізничник у червоному картузі підняв прапорця...* 2. *На подвір'ї нікого не було...* 3. *Прочитали у фейсбуці...* 4. *У темряві вулиць спалахнули фарби...* 5. *На Дніпрі тремтіли вогники...* 6. *Пошукова система «Гугл» запровадила.*

ВПРАВА 5

Перепишіть речення спочатку з сурядним зв'язком, а потім – з підрядним, розставляючи пропущені розділові знаки. Вставте, де потрібно, пропущені букви, апостроф, розкрийте дужки.

1. *Я б нікого й пальцем (не) зач...пила аби мене ніхто (не) зач...нав (Нечуй-Левицький).* 2. *Сам я ніколи до того про такий спосіб здобути ведмеже хутро й цілу гарбу ведмежого м...яса (не) чув але спосіб цей на мою думку вартий всілякої уваги тим паче що він зовсім бе...печний і мисливець у всякім разі тут своїм жит...ям (не) ризикує (О. Вишня).* 3. *За лісом широкі поля (по) волі й лагідно спускалися (в) низ і віз уже к...тився вузькою (не) в'їждж...ною дорогою що бігла кривулькою (по) між озим...ною до села (М. Коцюбинський).* 4. *Коли на полях заголубіли тіні й поч...рнішали дороги Дмитро пов...ртався в село (М. Стельмах).* 5. *Нам треба жити кожним*

днем, не ждуть омріяної дати, горить сьогоднішнім вогнем, бо «потім» може не настати (Л. Костенко). 6. Ще годині о дев...ятій ранк... дарма що маскарад мав ро...початися тільки о с...мій веч...ра Юра вже був готовий (Ю. Смолич). 7. Лише боротись, а щастя не втече (Л. Костенко).

ВПРАВА 6

Складіть лінгвістичну мініатюру на довільну тему (розділ «Синтаксис і пунктуація»).

ЗРАЗОК:

Чи потрібні розділові знаки?

Одного разу я почув цікаву історію, як чоловік загубив усі розділові знаки і з ним трапилось лихо. Прокинувшись, він не знайшов жодної крапки і став боятися складних речень, говорив тільки простими.

Потім він загубив знак оклику і знак питання, і ця людина не стала відчувати ніяких емоцій, у неї зникли всі враження.

Через деякий час чоловік втратив двокрапку і тире, так він перестав пояснювати людям свої вчинки. Так, у нього залишилися одні лапки, і він весь час цитував чужі думки і дійшов до крапки.

Людство, бережіть розділові знаки!

(Паєвський О.)

ЗАНЯТТЯ № 22

Безсполучникове складне речення.

Складне речення з різними видами зв'язку.

Способи відтворення чужого мовлення

План

1. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні
2. Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку, розділові знаки в ньому
3. Пряма й непряма мова. Заміна прямої мови непрямою. Розділові знаки
4. Цитата як різновид прямої мови. Розділові знаки
5. Діалог. Розділові знаки

ВПРАВА 1

Дослідження-конструювання. 1) Побудуйте до поданих речень з прямою мовою схеми. 2) У яких двох реченнях допущено пунктуаційні помилки?

Поясніть вживання розділових знаків. 3) Що означає вислів, ужитий у 6 реченні? Назвіть твір і стиль написання. 4) З якого твору вжита цитата у 7 реченні? Назвіть прізвище персонажа.

Максим Рильський слушно зауважив: «Іван Франко – це розум і серце нашого народу». 2. «..Узагалі Франко – лірик високої проби, – писав Коцюбинський, – і його ліричні твори просяться часто на музику. 3. «А йдіть діточки полуднувать!» – крикнула Кайдашиха. 4. «Слова з «Енеїди» «де общее добро в упадку, забудь отца, забудь і матку, лети повинность ісправлять» належать Низу!» – викрикнув учасник ЗНО й згодом виправив: – Ні! Перепрошую, Евріалу! 5. «Кому адресовано приказку «Знайся кінь з конем, а віл із волом»? – запитала вчителька й додала: Я мала на увазі твір Івана Котляревського». 6. Тарас запитав: «Невже вислів «напитися шоломом з Дону» означає втамувати спрагу?» – і скептично глянув на товариша. 7. І люди заговорили в селі: «От парубок! От хазяїн!».

ВПРАВА 2

Наведені речення перероблено із безсполучникових. Відновіть первісний вигляд цих прислів'їв, відкинувши сполучники. Між частинами складних безсполучникових речень поставте потрібні розділові знаки.

1. Не штука ганьбити, а штука ліпше зробити. 2. Якщо зле, то не гнися, якщо добре, то не пнися. 3. Якщо замолоду не вчишся, то на старість пожалієш. 4. Я знаю, що ти чекаєш теж, тривожно вгадуєш і любиш... 5. Не поспішай поперед батька в пекло, бо не знатимеш де й сісти. 6. Більше діла, а менше слів. 7. Слово не горобець, бо коли вилетить, то не зловиш. 8. Брехня мов куля зі снігу, бо що далі котиться, то більша стає. 9. Не час минає, а минаємо ми.

ВПРАВА 3

Перепишіть, розставляючи розділові знаки між частинами складних речень.

1. Життя торкає серця струни чулі і я на крилах пісні лину знов (В. Сосюра). 2. Лиш той творити може хто любить свій народ (В. Сосюра). 3. Поет хто понад отчою землею орлом зліта до неба вселюдського (Д. Павличко). 4. Відберіть у народу все і він усе може повернути. Відберіть мову і він ніколи більше вже не створить її (К. Ушинський). 5. Свій меч історія підносить і долу падає ярмо (М. Рильський). 6. Ніколи я не знав як тяжко жити без солов'я що в пісні аж тремтить тільцем своїм маленьким і гарячим (М. Рильський). 7. Я так люблю зимові вечори в людському домі де

зростають діти (І. Жиленко). 8. Доки на світі є діти доки вони здорові і щасливі доки вони сміються Земля наша – диво! (І. Жиленко).

ВПРАВА 4

Перепишіть, розставляючи потрібні розділові знаки при прямій мові.

1. Тьху на твоє дурне слово! вже зовсім розсердився я Бог живе скрізь, де поселилось його створіння, а тим більше, де йому моляться і шанують його (Вал. Шевчук). 2. Життя в неволі нічого не варте відказав Максим краще смерть! (І. Франко). 3. Роби добро мені казала мати і чисту совість не віддай за шмати! (Д. Павличко). 4. Ніщо так не красить людину, як натхнення подумала Ярослава (О. Гончар). 5. Пам'ятаю, казала моя мати Цей світ як маків цвіт. Зранку цвіте, до вечора опаде! (О. Довженко). 6. Я подумав тоді Тіні коротшають так само непомітно, як і людське життя. (Григор Тютюнник). 7. Чому звеліти власним почуттям Лишіться! не дозволено людині? (М. Рильський). 8. Влучно поетеса сказала про красу душі й вміння відчувати себе щасливим, радіти прийдешньому дню Краса – і тільки, трішечки краси, душі нічого більше не потрібно (Л. Костенко).

ВПРАВА 5

Перепишіть, замінюючи пряму мову непрямою.

1. Багатий каже вбогому братові: «Віддай мені корову назад!». 2. А вбогий відповідає: «Я ж тобі за неї відробив!». 3. Зустрічає дочка батька й питається: «Чого ви плачете?». 4. Пан запитав мене: «Чи ти знаєш, що в світі найсильніше, найпрудкіше, наймиліше?». 5. Каже вбогий: «Є в мене дочка Маруся, то це вона мене так навчила». 6. Пан розсердився: «Я такий розумний, а вона проста собі дівка та мої загадки повідгадувала!». 7. Пан наказав убогому: «Нехай твоя дочка із стеблинки льону витче сто ліктів полотна». (За нар. казкою «Мудра дівчина»).

ВПРАВА 6

Перепишіть, виправляючи помилки в оформленні цитат.

1. Царизм Шевченко затаврував в образі орла, який «споконвіку Прометей там орел карає, що день божий довбе ребра й серце розбиває» народів. 2. Але царизм «не вип'є живущої крові», бо серце народу-Прометей «воно знову оживає і сміється знову». 3. Якнайкраще плинність часу охарактеризувала Ліна Костенко в поезії, що: «..час – це тільки відбивання такту... і в цьому вся трагічність». 4. Вступ до поеми «Мойсей» Франко закінчує пророчими словами про те, що, народе український, «прийде час, і

ти огнистим видом засяєш у народів вольних колі».

ВПРАВА 7

Складіть мінірозповідь про одного з відомих українців, використовуючи складні речення з різними видами зв'язку й цитати, запишіть її.

ЗАНЯТТЯ № 23 **ПІДСУМКОВА РОБОТА**

1. Контрольний зріз «Перевір себе». Виправте помилки у тексті (орфографічні й пунктуаційні), звернувши увагу на оформлення його назви, покликання на автора (у кінці тексту).

водного господарства
та природокористування

Книга джерело знань

Змалку потрібно шанувати рідну мову навчаючись від батька-матері мовного багатства. Дошкільнята повинні знати що найменше дві три тисячі слів. У вашому ж віці цей запас, п'ять тисяч слів, але на жаль – це буває все таки не завжди.

Запам'ятайте, ви повинні читати у три чотири рази більше, аніж рекомендує шкільна програма, бо книга безперечно джерело знань.

Здавніх давен єгиптяни говорили, – «Ти повинен звернути своє серце до книг, тому що на світі немає ні чого кражчого за книги, а я, зрозуміла річ, хотівби показати твоїм очам їх красу». Цілком правильно на мою думку писав Декарт: «Читання книг ніби розмова з найкращими людьми минулих віків». Т.Г. Шевченко говорив, – «Книги для мене як хліб насущий».

Книга, без сумніву, мудрість для багатьох. Найкращі книги безсмертні, вони увійшли в скарбницю світової культури. Це мудрість і краса, і глибина людських переживань. Ми геть усі підемо в землю а книги збержуться навіки вічні з роду-в-рід передаватиметься їхня мудрість.

Читання художнього твору, своєрідний творчий процес, учень, який читає літературний твір наповнює слова пристрасстю свого серця (За І. Цюпою).

2. Зробіть синтаксичний розбір виділеного речення
3. Знайдіть останній абзац. Визначте частиномовну залежність слів.
4. Поясніть розділові знаки (правильні) в останньому реченні тексту.
5. З'ясуйте вид односкладного речення:

Криштальний промінь сміливого сонця _____

Небо затягло сизими хмарками _____

Згаяного часу конем не доженеш _____

На жаль, забули свою історію _____

Ранок туманний _____

Плач рідної мови _____

Прославляю буйноту життя _____

Не можна судити про людину з першого погляду _____

6. Запишіть складносурядні речення, визначте смислові зв'язки між частинами.

7. Знайдіть у тексті речення з різними видами зв'язку, побудуйте схему.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МОДУЛЬ 5

СТИЛІСТИКА. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ

ЗАНЯТТЯ № 24

Стилістика

План

1. Стилi мовлення, їх основні ознаки, функції:
 - а) розмовний;
 - б) науковий;
 - в) художній;
 - г) офіційно-діловий;
 - д) публіцистичний.

Національне
водного господарства
та природокористування

ВПРАВА 1

Виправте в поданих реченнях мовностилістичні помилки.

1. Сьогодні ми святкуємо свято всієї родини. 2. Тарас Шевченко запам'ятався у пам'яті багатьох поколінь. 3. Спорт зміцнює тіло і робить його міцним і здоровим. 4. Він відчув почуття задоволення від виконаної роботи. 5. Радіокоментатор розповість по радіо про хід спортивного матчу. 6. Український режисер Олександр Довженко першим створив перший звуковий фільм. 7. Передплату преси, газет і журналів продовжено ще на місяць. 8. В одному селі росли й розцвітали вродою чорноокі працюючі красуні. 9. Ігорю, можеш позичити мені ноутбук на пару днів? 10. Не лініуйтеся листати сторінки різних видань, старанно все занотуйте – використаєте потім у власних висловленнях. 11. Перше, що кидається в очі – великий годинник на стіні і барвіста тюль на панорамному вікні.

ВПРАВА 2

Трансформуйте текст, тобто змініть їх стилістичну і жанрову належність, використовуючи відповідні мовно-стилістичні й виражально-зображувальні засоби (переробіть текст з художнього стилю в науковий і публіцистичний).

Художній стиль

Переді мною – вишиванка. Її зробила моя бабуся своїми руками. На білому як сніг полотні, розкинулися чарівні квіти та листя, чудернацькі та загадкові візерунки. «Це на удачу, ця квітка – щоб добробут був у сім'ї» розповідала мені бабуся, обережно та лагідно, проводячи пальцем по

вишиванці. «Мене навчила моя мати, яка у свій час теж опанувала це мистецтво під наглядом своєї матері, твоєї прабабці», – продовжує вона: «Тут вся наша історія, все життя українців, всі надії і сподівання. Можливо, і ти колись захочеш дізнатися про це більше». З тих пір для мене вишиванка є не просто шматком тканини з візерунками. Вона для мене є священним скарбом пращурів.

ВПРАВА 3

I. Прочитайте тексти. Сформулюйте цільове призначення наданої інформації та її пізнавальну цінність.

1. Пунктуація потрібна для взаєморозуміння, адже від правильного написання й розуміння текстів залежить багато чого: робота установ, стосунки між людьми, їх поведінка, настрої, здоров'я, а інколи навіть життя (З Енциклопедії юного філолога).

2. Який же розділовий знак започаткував пунктуацію? Мовознавці вважають, що крапка. Крапка – це переклад латинського слова «пунктум», яке дало назви: пункт, пунктуація, пунктир, пунктограма і в дослівному перекладі означає «наука про крапки». Бебель твердив, що ніяке залізо не може ввійти в серце так крижано, як крапка, коли її вчасно поставлено. Слово крапка ввійшло до складу кількох фразеологізмів (крапка над і, дійшов до крапки, поставити крапку) (Є. Колесникова).

3. Майже разом із крапкою як розділовим знаком виникла й кома. І крапка, і кома з'явилися в перших друкованих книгах XVI століття. Кома – слово латинського походження. У латинській мові воно мало таке значення: кую, б'ю, відсікаю, відрубую, відділяю. На письмі комами відокремлюють звертання, вставні слова чи конструкції, дієприкметниковий і дієприслівниковий, порівняльний звороти; кома ставиться між однорідними членами речення чи між простими речення в складному (З книги «Яка це чудова наука – мовознавство!»).

4. Історія розділових знаків сягає глибокої давнини. Їй не менше двох тисячоліть. Однак упродовж багатьох віків розділові знаки вживалися безсистемно. Скажімо, давньоруські переписувачі ставили їх (переважно крапки в різних комбінаціях), де заманеться або щоб перепочити. Але з появою книгодрукування в XV столітті ситуація почала змінюватися. Поступово виробляли спеціальні правила вживання розділових знаків, які сьогодні доволі чутливо відбивають різноманітні синтаксичні, стилістичні, інтонаційні та інші особливості тексту. Роль розділових знаків величезна, хоч їх у мові й небагато. Це крапка, крапка з комою, кома, знак оклику, знак

питання, три крапки, тире двокрапка, лапки і дужки. Знаки, як і слова, говорять, і ми їх читаємо разом із словами, а іноді ... навіть замість слів (З журналу).

II. 1. Випишіть мовознавчі терміни, поясніть їх значення.

2. На яких особливостях розділових знаків наголошено в текстах?

III. Побудуйте на матеріалі текстів повідомлення в науковому стилі з теми «Розділові знаки – ноти для читання».

ЗАНЯТТЯ № 25

Розвиток мовлення

Національний університет
водного господарства
та природокористування

План

1. Види мовленнєвої діяльності. Вимоги до мовлення
2. Основні ознаки тексту. Зміст і будова тексту
3. Способи зв'язку речень у тексті.

ВПРАВА 1

Варіант 1. Написати міні-твір «Я – вишиванка», дотримуючись правописні й стилістичні норми української мови.

Наприклад:

Я – старенька сопілка, спів якої споконвіку зачаровував своєю неперевершеною мелодикою, потрапила в один із нічних клубів. Я тихенько лежала на краю столика, що стояв у найтемнішому, найвіддаленішому куточку. Лунали незрозумілі звуки. Я хотіла ввіймати мелодію, щоб злитися з прекрасним, проте це «прекрасне» мене тільки злякало. Маленька, тендітна я, сопілочка, не могла зрозуміти усі ці дивні звуки, а саме: «баси», «електро» тощо. Важко зрозуміти, що нині цінне для людей... (Наталія Я.).

Варіант 2. Написати твір-мініатюру на довільну тему, але кожне слово повинно починатися з літери **с**

Наприклад:

Схилилося сонце – сутеніє
Стоїть стара, самотня слива,
Співає соловейко сивий
Село сплітає створені стежки.
Сплять стомленні суцвіття
Сад сповнює справжній спокій –
Старий, сердешний – стоїть століття.

Сп'янілий спекою славетний «Сокіл»
Світанок – сміливо сходить сонце
Солодкий солов'їний спів стиха
Священна сила сповнює серця
Свобода – скарб, скористайся сим сповна

(Олена Н.)

ВПРАВА 2

Дібрати невеликий текст професійного змісту (обсяг – 8-10 речень), самостійно скласти 4-5 текстових запитань для аудіювання.

ВПРАВА 3

Прочитайте текст, доповніть його своїми роздумами з теми «Світова слава генія».

Любов до українського поета цілком зрозуміла, і гордість з його досягнень цілком виправдана.

Прикметно, що тут, у столиці великої і вільної республіки, поставлено статую Шевченка, щоб вона усім живим і тим, хто прийде після нас, нагадувала про його велич.

Шевченко цілком заслуговує на почесі, якими оточується. Він був більше, як українець – він був державним мужем і громадянином світу. Він був більше, як поетом – він був хоробрим войовником за права і волю людей. Він писав вірші, щоб вести рішучий бій за волю. Його поезія – з народу і для народу. Вона подавала надію тим, хто впадав у розпач, і спонукала до дії тих, хто без неї погодився б на рабство.

Коло Шевченкових слухачів біло таке широке, а вплив був такий великий, що його слова знаходили читача і любов далеко поза кордонами рідної країни. Видання його поезій були такі вартісні, що кожна родина старалася мати дві книжки – Біблію і Шевченка (Ліндон Джонсон).

ВПРАВА 4

Прочитайте текст, визначте, які слова вжиті в прямому, які в переносному значенні.

*Пекучий день... лісів солодка млява...
смага стежок... сонливиці левад...
Іде гроза дзвінка і кучерява
садам замлілі руки цілувать.
Краплини перші вдарили об шибку.
Кардіограма блиснула крива.
Вітри з розгону поламали скрипку,*

гуде у сосен буйна голова.

Тремтіння віт, і жах, і насолода,

Шаленство злив у білому вогні!

Ну, от і все. Одплачеться природа.

Їй стане легше, певно. Як мені (Л. Костенко).

Поміркуйте, з якою метою автор у тексті художнього стилю використовує медичний термін.

Опишіть грозу в художньому і науковому стилях. Поясніть відмінності.

ЗАНЯТТЯ № 26

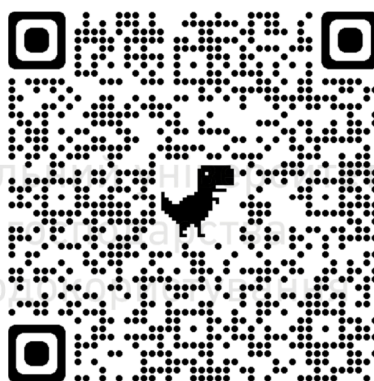
Власне висловлювання

План

1. Вимоги до написання власного висловлення
2. Зразки власних висловлень
3. Критерії оцінювання

ВПРАВА 1

1. Розгляньте завдання відкритої форми з розгорнутою письмовою відповіддю (за демонстраційним зразком), скориставшись QR-кодом.

У поданому уривку тексту в рамці та схемі пропонують учасникам тестування логічно та чітко сформулювати тезу, вибрати формат доведення:

- 1) На мою думку...
- 2) Я вважаю, що...
- 3) Я переконаний / переконана...
- 4) На моє переконання...

<https://testportal.gov.ua/ukrayinska-mova-i-literatura-2021/>

2) Прочитайте наведений у рамці нижче уривок.

Люди завжди визначають соціальне становище в суспільстві. Певна соціальна роль передбачає відповідні правила поведінки, позицію, яка часто змінюється впродовж життя. З часом людина приміряє на себе соціальну маску. Психологи одноставно стверджують, що причинами такої поведінки можуть бути певні життєві обставини. Деякі люди краще за інших можуть опановувати себе, пристосовуватися до обставин і ситуацій, завдяки вмінню зіграти певну роль, одягаючи соціальну маску. А деяким людям важко контролювати свої емоції. Ще інші воліють залишатися в будь-якій ситуації собою, сповідуючи певні життєві принципи.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Складні життєві обставини

Спосіб маніпулювати іншими
людьми

**Соціальна маска
в сучасному світі**

Спосіб поведінки людей
залежно від їхнього статусу
в суспільстві

Спосіб захисту, важіль
контролю емоцій

Зважаючи на подану інформацію, надайте розгорнуту письмову відповідь на проблемне запитання.

Чи потрібно одягати маски соціальної ролі в сучасному світі?

ВПРАВА 2

Прочитайте наведений текст. Сформулюйте тезу. Наведіть два переконливі аргументи на підтвердження вашої позиції щодо теми. Запропонуйте два показові приклади щодо поданої теми з історії чи суспільного життя або власного досвіду, з мистецтва (художньої літератури чи інших видів мистецтв). Сформулюйте висновки.

Еміграція завжди була невід’ємним чинником у творення історії людства. Проблема міграції перетворилася на глобальну в сучасному світі. Деякі люди з різних міркувань залишають свою країну й виїжджають за кордон. Ставлення до еміграції в нашому суспільстві не є одноставним. Одні вважають зрадою, втечею від проблем, невмінням будувати щасливе життя саме на рідній землі. Інші вважають виправданим кроком, чи не єдиним шансом накопичити досвід, самореалізуватися, змінити життя на краще, байдуже на просторах якої країни.

Викладіть ваш погляд на цю проблему.

Еміграція – це зрада чи шанс змінити своє життя?

ВПРАВА 2

Прочитайте наведений текст.

Нині практично всі випускники шкіл прагнуть вступати до вищих навчальних закладів. Україна має набагато більше університетів, ніж країни Європи. Та чи потрібна вища освіта всім? Можливо, краще бути гарним будівельником або кухарем, праця якого приносить і користь, і задоволення, ніж посереднім юристом або психологом. Усвідомлення цього вимагає також намір України інтегруватися у європейський простір. Чи має змінитися ставлення до вищої освіти в нашому суспільстві?

Викладіть Ваш погляд на цю проблему.

Навчальне видання

*Якимчук Мирослава Юріївна
Діденко Наталія Миколаївна*

ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧИХ КУРСІВ НУВГП

Навчальний посібник

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Технічний редактор

Г.Ф. Сімчук

Національний університет
водного господарства
та природокористування

*Видавець і виготовлювач
Національний університет
водного господарства та природокористування
вул. Соборна, 11, м. Рівне, 33028.*

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції РВ № 31 від 20.04.2005 р.*